

KÁVÁSSY MIKLÓS

A fel-feldobott kő újra lehull...

Ady Endre

*származása, környezete
és szellemiségének mozgatórugói*

Megjelent Ady Endre halálának 100. évfordulójára

Magánkiadás - Cserszegtomaj

ISBN 978-615-00-5595-4

© Kávássy Miklós, 2019

Előszó-szerűség

Már van elég Adyról szóló mű, de állandóan íródnak az újabbak; kortársak, barátok, műértők és epigonok számtalanszor feldolgozták és dolgozzák fel továbbra is az Ady-életművet, azt ezer szemszögből és oldalról megvilágítván; szem nem marad szárazon, olyannyira tudunk már mindent erről a költő-óriásról. A cím talán azt sugallja, hogy itt egy újabb tanulmány íródott Adyról. Nem, dehogy. Ez nem egy újabb irodalomtörténeti munka, hanem annál több (!), de kevesebb is, mert nem „tudományosan” közelítettem meg a költőt. Képtelen vagyok róla „racionálisan” gondolkodni, mert engem a művészetben alapvetően sohasem a tudomány érdekelt, azaz a verselemzések („vajon mit akart mondani ezzel a költő?”); de nem is voltunk kortársak, nem láthattam, nem beszélhettem vele, nem ülhettünk egy jó bor mellett Párizsban - vagy őseink földjén, mondjuk egy jótékonysági bálon Érkávason, vagy bárhol a hepe-hupás vén Szilágyban...

Mégsem tudunk mindent róla, egyáltalán nem. A nap 24 órából áll – még egy Ady Endrének is (!). Csak a Nagyot tudjuk róla, sok-sok apró adalékkal, amelyek igen szubjektívan látják a költőt, megítélvén-értékelvén őt önmagukból kiindulva, ami egyébként a legtermészetesebb dolog a világon. Például Dénes Zsófia, Hatvany Lajos, Ady Lajos, Léda, Csinszka vagy Ady Lőrincné egészen mást látott Ady Endrében; igen azok, akiknek ő megmutatta magát.

Megmutatta? Az „Ides”-nek mindenképp; sok Ady-levél lett édesanyja által a tűz martaléka halála után, bizonyosan olyan ABSZOLÚT magánjellegű tartalmakkal, amelyekhez senkinek, semmi köze nem volt...

Tudjuk, hogy Ady Endre beteg, *súlyos* beteg volt és az alkohol sem játszott alárendelt szerepet nála. Meg szifilisz, meg szabadkőművesség, meg összetépett Biblia. De engem nem ez érdekel, hanem az esendő, boldogtalan, útját kereső, fajtáját ostorozó és végtelenül szerető halandó, aki a csillagok felé nyújtotta kezét...

Nincs jogom és nem is akarok ítélni, bírálni, elítélni - nincs jogom, mert ez isteni privilégium...

Csak véleményem van, és igen, igen, hihetetlen vonzalmam az esendő hús-vér emberhez, aki, ha a Biblia Istene akarja, fel fog támadni.

Én Adyt se nem dicsőítem, se nem pocskondiázom. Miért is tenném? Nem újabb értékítéletet akarok ezen kis munkával érte vagy ellene meghozni, hanem ennél sokkal mélyebbre szeretnék eljutni. Igen, mélyebbre, de nem feltétlenül „intellektuálisan”, mert nem tanulmány ez a kis könyvecske, mint már említettem; sőt merész módon kötöm itt össze a két szomszédos falu, Érmindszent és Érkávás, és ezzel az Ady meg a Kávássy család történetét.

Egy biztos: közel 80 év van Ady Endre és közötttem, igen, évtizedek, amelyekben bizony elmondhatjuk, hogy a Föld kifordult a sarkaiból, majd' minden téren...

Tehát mélyebbre, és MÁSHOVA indulok, mint az előttem tollat ragadók. Tudom, kicsit vakmerőnek hangzik e kijelentésem, de a *végén* csattan az ostor...

Cserszegtomaj, 2016. Szeptember 10.

Az Érmellék - az Ady és a Kávássy család hazája

*Ráhangelősként **Ady Lajosné, Kaizler Anna** könyvéből idézek (eredeti írásmóddal), mert nem mehetek el amellett, hogy az utókor, a maga intellektuális-spirituális nihilizmusa mellé ne tegyem ide egy olyasvalaki első kézből származó visszaemlékezéseinek kicsiny részleteit, aki a maga szubjektivitásában képes az EMBER Ady Endrét nekünk is, a 21. század emberének megmutatni...*

„Ady Endrét nem lehet teljesen megismerni, ha az ember nem járt szülőföldjén. Mi több, ha nem élt Mindszenten s az Érmelléken egyideig legalább. Ha nem lélekzette be ezt a sajátos levegőt, testi és lelki értelemben. A városi Ady Endre csak egy része Adynak. A másik része az, mely idetartozik. És a nem idevaló ember csak úgy kaphat teljes képet, látomást Adyról, ha a gyökeret is meglátja, melyből kinőtt, a tövet, melyből kiterébélyesedett. Csak az ő falujának életén át fogja majd fel maradék nélkül Ady kettősségét, melylyel szerette is az életet, de kívánta is...

...én, Ady földije s az utolsó közelálló, ki mindezt még elmondhatom róla s kötelességemnek tartom is, hogy elmondjam (a többi kortárs mind csak városi arcát látta) — az ő földjéről szeretnék még egyet-mást megértetni...

...Büszkén mondom: az én szűkebb hazámban beszélük a legtisztább, legősibb, gazdag és viruló, színes-magyar nyelvet! Hogy jellemezzem ezt a népet: az érmelléki falvakban jobbágyivadékat, nem nemes magyar embert úgyszólván nem találhatsz...

...se népviselet, se népszokás, se rigmus, sem ősi nóta, se dáridó, se pántlika, se rozmaring. Semmi-féle önámító, órákra boldogító játék ezen a vidéken. A Partiumnak ehhez túl nehéz sorsa volt. Terület-mesgye anyaország és Erdély között: a honfoglalás óta túl sok harc dúlta fel, túl sok vér áztatta, túl sok rablóhorda fosztotta ki. És mert harcolt népe vitézül és magyarul, egyetlen kárpótlásul ezért osztották rá a jutalmas nemességet. Csak épp módja nem volt hozzá, hogy rangján maradjon és csúszott mind lejjebb az idővel. De hogy úr volt, nem felejtí, s hogy paraszttá mégse vált: minden csepp vére tudja. Keserűség a sorsa és a könnyű vigasztalódást elutasítja. A nép örömének ösztönös lobogása őbenne nem él és nem élhet. Lehet, hogy a szilágysági ember életének már kell is ez a bá-

nat, ez a teher a vállán. Ez a szívós kitartás magyarsága s hite mellett (nyugvás és jutalom nélkül), melyet üldöztetések alatt szokott meg. Lehet, hogy e megpróbáltatások nélkül az én népem - Ady Endre népe már nem is volna ilyen magyar.

Annyi bizonyos, ezt a népet látta maga körül szülőföldjén. Belőle való. Ebből nőtt ki. A bánatot, teherhordás érzését ő is örökölte, s a könnyű vigasztalódást ő is mindig félretolta. Ha ő vigasztalódott - mert vigasztalódnia kellett —annak nagyon nagy ára volt...

...Mindszenten mintha még jobban elszegényedett, lecsúszott volna a nemesség, amely a lakosság nyolcvan százaléka... Egy ipszilonos Balázsy postás volt, egy Újváry sírásó — egyébként mindkettő Ady-rokon - és így tovább...

...ember legyen a talpán, aki a mindszeinti elhagyatottságot kibírja. Orvosa nincs, körorvosa a szomszédos nagyobb községben, patikája, természetesen, szintén nincsen, éppen csak szövetkezeti boltja — de a temetője, az szép. Szép, mert magas füves kaszáló bársonya alá bújtak el ott a hantok, néhány hatalmas régi fa veti rá itt-ott árnyékát, semmi elkerítés, szabad és végtelen határ. Gyerekek játszadoznak a sírok között, valamikor az Ady-gyermekek is, vasárnap délután pedig visszhangos szórakozóhellyé lesz: a serdülő fiatalság hancúrozik ott...

...Az ember csak áll, áll ott a mi határunkban, nézi az Ér szalagját, az Alföld eget, távoli templomtornyokat, a láthatár szélén a Tuhutum-hágta Meszest, a somlyai Magurát, a szilágysági Bükköt, a máramarosi hegyeket. Most már nem érzi a falu bánatát sem, megteelik csenddel, szeretettel, odatartozással, vígasszal. Mi minden sűrűsödik össze ebben az érzésben, amellyel az ember odatapad szülőföldjéhez. Nemcsak a múlt bukkan fel benne, ősök hagyatéka, akik egytől-egyig itt éltek, itt haltak, de az a biztonság és megnyugvás is, hogy az ember, míg él, más, mint szilágysági nem lehet. Ezt a sorsot, bélyeget - mondjam-e? - kitüntetést, viszi majd az ember sírig, ha akarja, ha nem. Ez faj és vérség dolga...

...Mivel én is egész szívemmel a Szilágyság leánya vagyok, azt hittem: azzal, hogy Mindszent újból magyarrá lett, valamilyen kifejezhetetlen módon, de mégis békésebbnek, megnyugtatóbbnak talál-

lom majd a kihalt Ady-portát. Azonban nem békés az és nem megnyugtató ma sem.

Az én érzésemnek legalább is nem az. Még nem az.

Még sokat kell itt elintézni, rendbe tenni, s az utókor nevében szeretettel átvenni, amíg azzá lesz, aminek lennie rendeltetett: Ady Endre emlékházává. Az a négytagú család, melynek fészke volt, kihalt. Utolsónak a legfiatalabb, az én uram ment el. Most megeszi a házat a lakatlanság, elsorvad, kezd porladni, mintha nem sütné rá a nap és nem volna levegője. Pedig ezen a nyáron is, ahogy átléptem újból küszöbét, én még hallottam hangjukat. Itt a virágos kert, amelynek kapujától jobbra-balra tíz magasra nőtt fenyőfa áll őrt — a fenyő mifelénk arra figyelmeztet, hogy itt urak laknak — édesapám faiskolájából kerültek ide Szentkirályról, csemete-korukban — harmincegy éve ennek. Itt balról a lugas, amelyben Ady írta — a telet kivéve — verseit. Még látom, ahogy ide elhúzódik, láthatatlanná szeretne válni, előtte fröccs, mellette számlálhatatlan cigarettavég, körülötte füst, csend, semmi...

...Csak épp Adynak anyjához írt leveleit nem őrizték meg a fiókok. Ezeket »Édes« a bennük meghúzódó sok kis és nagy, szomorú titok miatt, nyilván hamarosan és csupán egy-két kivétellel elégette...

...Kinn fekszenek hárman a Kerepesi temetőben. Endre középen. Ha kinyújtaná kezét: jobb felől elérné anyját, bal felől Lajost. Hiszek az öröklétben és hiszem azt, nekik ott csak jó dolguk lehet. Jó dolguk, megörvendezettett szívük. Mindhármuknak. A Mindszenten nyugvó Ady Lőrincnek is.

Mert hol volna különben — igazság?

Érszentkirály—Budapest, 1941—42. évben"

(AZ ISMERETLEN ADY - AKIRŐL AZ ÉRMINDSZENTI LEVELESLÁDA BESZÉL LAJOSNÉ - BÉTA IRODALMI RT. KIADÁSA - év nélkül)

- KÖZLI ADY

Az idézet utolsó részletével ezen írás utolsó részében még alapsabban foglalkozni fogok – mert nincs, és nem is lehetett más választásom...

Mégis úgy hiszem, hogy ennél megrázóbb, igazabb, szívhez szólóbb bevezetés nem létezhet kis munkámhoz; nem, mert nincs handabanda, nincs világmegváltás, nincs zsenizés. Az emberről szól.

Az IGAZI Ady Endréről...

Kérem az olvasót, ne fussa át, mint érdektelent, szárazat és unalmasat az ősök most következő adatait. Így is csak a lényegét, az Ady és a Kávássy családot valami módon érintőket hagytam meg. (A teljes anyag legfőképpen Dr. Petri Mór: Szilágysármely vármegye monográfiájában található.)

Hús-vér emberek azok, akik ma már jórészt teljesen ismeretlenül bukkannak elénk, mintegy szellemi feltámadásban, hogy arc nélkül bár, mégis nevesítve és dátumosítva mutassák meg magukat a jelenkornak, nekünk...

Nézzük tehát a tényeket, amelyek családjainkat valamilyen módon összekötötték, lévén szomszédok, sorstársak, egy tőről fakadtak - szilágyságiak, miközben egyáltalán nincs szándékomban a már közel 650 éves érkávási Kávássy-család „hírnevét” ily’ módon felpolírozni...

1. rész

A két szilágysági család múltja, eredete

A **diósadi Ady-család** eredete, közvetlenül Ady Endre leírása nyomán:

„Geográfia szerint a Szilágyságból jöttem, a régi Partiumból, tehát se nem Erdélyből, se nem Magyarországból. Családilag szintén se fentről, se letről, küszködő, nemzetes, kisúri famíliából, mely ezer éven át csak éppen hogy élt. Valamikor, régi írások szerint, jeles és gazdag família voltunk, de már a XV-ik században hétszilvafások. Egy sok lóerejű gőg a lelkünkben jelzi ma már csupán azt, hogy több ügyességgel ma mi is dinasztiák lehetnénk. Anyai részről csupa pap, diákos, poétás ember az őszám, a protestantizmus óta kálvinisták. Anyai nagyapám pap volt abban a faluban, ahol születtem, Érmindszenten, az apám a belső Szilágyságból került ide az anyámhoz.”

(Nyugat 1909. június 1.)

„Születtem pedig, hajh, 1877. november hó 22. napján Szilágy megye Érmindszent községében, a régi Közép-Szolnok vármegyének Szatmárral határos érmelléki kis falujában. Az apám Ady Lőrinc, a belső Szilágyságból, Lompértről került ide, mikor édesanyámat, az egykori érmindszenti református papnak korán elárvult leányát, akit egy falusi kisbirtokos nagybácsi fogadott föl, feleségül vette. Az anyám családja ősi protestáns papi család, miként erdélyi kálvinista papleány, Visky-leány volt apai nagyanyám - nagyapám, Ady Dániel pedig a Wesselényiek számtartója s lompéрти földbirtokos. Az Ady-család egyébként - bár ez se fontos - a Szilágyság egyik legrégebbi családja, ősi fészke Od, Ad, később Diósad, s a terjedelmes Gut-Keled nemzetségből való. Régi, vagyonos és rangos helyzetéből hamarosan lecsúszott a család, s már a XVI. századtól kezdve a jobb-féle birtokos nemes úr kevés közöttük, de annál több a majdnem jobbágysorú, bocskoros nemes. De erős és büszke hagyományok

éltek a famíliában, s az apám, aki testvérei közül egyedül nem tudott megbarátkozni a kollégiumokkal, amelyekből mindig megszökött, gyerekeit bármi módon taníttatni akarta. Okvetlenül az izgatta titokban, hogy a család újabb fölemelését, amint illik, a vármegyei és vármegyei karrierek által csinálják meg - a fiai. Engem 1888-ban a nagykárolyi piarista gimnáziumba vittek, ahol az alsó négy osztályt végeztették el velem a kedves emlékű, nagyon derék, kegyes atyák. Talán - s ha igen, alaptalanul - katolikus hatásoktól féltettek otthon, mikor az ötödik gimnáziumi osztályra elvittek a vármegyei ősi, kálvinista zilahi "nagyiskolába", a mai Wesselényi Kollégiumba. Nagykárolyban s Zilahon is eminens diák voltam, habár a szorgalom akkor se volt sajátságom s magamviselte pedig fogcsikorgató, de gyakran megvaduló szelídség."

(1913. szept. - Az Érdekes Újság Dekameronja I.)

„Egyik ősöm, Adi (Ódi) István (megolvasható sok helyütt, többek között Szilágy vármegye monográfiájában is), a tizenhatodik század közepe táján végrendeletében megemlékezett a kálvinista rektorlévitáról is. Diósadon, ahonnan származásunk s egyik prédikátumunk is van, Adi (akkor még az ipszilon nem volt mai fontosságú) Adi (Ódi) István(?) egy bornyút hagyott a rektor-lévitának. Jól tette, s jól tette az én legnagyobb, legbüszkébben vallott ősöm, anyai nagyapám apja, aki Aranyos-Meggyesen az új M. T. Akadémia első folyóiratára hetediknek vagy nyolcadiknak prenumerált. Előtte főurak, püspökök, akiket talán egy lelkes honfiú kapacitált, de az öreg Pásztornak (a tiszaezlári előnevet használták, s még nem nézhettem utána, hogy joggal?) kellett a magyar nyelvű tudomány, habár még a fia, a kálvinista papnagyapám is szívesebben verselt latinul. Szóval, igazoltam magamat: ősi, legősibb kálvinista vagyok, s ha vallásos nem is lehettem, de életemben, munkámban benne volt a protestantizmus: - s bár internacionalista vagyok - a legteljesebb magyarság."

(Nyugat 1916. márc. 16.)

Mit ír Petri Mór* az Ady-család múltjáról? Az a Petri Mór, aki az Ady-gyerekeket tanította Zilahon, a Wesselényi református kollégium-ban?

(SZILÁGY VÁRMEGYE MONOGRAPHIÁJA - eredeti helyesírással, ki-emelések tőlem) (<http://mek.oszk.hu/04700/04750/html/>)

„Adi, Odi

Ősrégi közepszolnokvármegyei család, mely Od, Ad (A mai Dió-sad) helységben volt birtokos.

Az **Odyak**, **Adyak** annak a **Nagy-Gúthi Boldizsárnak az ivadékai**, aki 1323-ban a Gúthiak s Haraklányiak őseivel osztozik.

1345-ben az **Odi János** fia **János**, a maga és testvére, **Márton** személyében egyrésről s másrésről a Guthi fiai: Guthi és János s az **ifj. Adi János, András és Balázs** a váradi káptalan előtt megjelennek s kijelentik, hogy perlekedésöknek egyezséggel vetnek véget. Meg is egyeztek a szolnokvármegyei Od és Mocsolya birtok felett. Rokonsági viszonyuk:

Adi (Od) János						
János 1345, 1349	Betsen 1345, 1349	Guth 1345—49	Lukács 1349	Márton 1345	András 1345	Balázs 1345
	Guthi 1345	János 1345—49	László 1349			

Adi (Od) János; János 1345, 1349; **Guth** 1343–49; **Lukács** 1349; **Márton** 1345; **András** 1345; **Balázs** 1345; **Guthi** 1345; **János** 1345–49; **László** 1349

Az **Ódi János** fiait **Jánost**, **Betsent**, **Guthot** és **Lukácsot** és a **Guth** fiait: **Jánost** és **Lászlót** 1349-ben a váradi káptalan előtt pereli a Mocsolyai Imre fia, András a diószadi birtokuk határa miatt. A káptalan két megbízott embere feljárja a határt s megosztja a birtokot; az északon fekvő részt kapja minden hozzátartozóval együtt az Adi-család.

Odi István fia **Mihály** egyike azon nemes embereknek, a kiknek jelenlétében 1349-ben Kusalyi Lökösné Jureni Margit eladományozza a szolnokvármegyei Kusaly birtokban levő leánynegyed örök birtokát ura testvérének, Jakcsi mesternek.

Od János fiai (**János** és **Márkus**) s Guthi fia Guthi János; **Od Imre** fiai: **András** és **Balázs** Od, Mocsolya faluk határait 1355-ben újra elkülönítették.

1357 előtt **Imre** fia, **Balázs**, **János** fia, **Bechen**, mint királyi emberek szerepeltek Sarmaság birtok határjárásánál.

1364 május 12-dikén **Odi Balázs** fölmutatja a váradi káptalan határjáró levelét, mely szerint Dobai Miklós fia, János és Kozmás fia, Egyed ellen 1363-ban újból meg akarta járatni Od, Mocsolya és Doba határait, de János és Egyed ellentmondottak. Ezen okból törvényt állottak, melynek értelmében a kolozsmonostori konvent hiteles embert küldött ki ama birtokok újból való megjárására.

1378-ban – Sarmaságon kelt kiadvány szerint – **András** comes, a László fia, és a szolnokvármegyei szolgabírák bizonyítják, hogy **Odi Chete** fia **Mihály** fiának **Györgynek** részére Od, Mocsolya (Chetetere) birtokrészek elfoglalását több oda való lakosnak megtiltották.

1380-ban **Ondi Bechen** és **Ondi János** fia **Tamás** ellen Kusalyi Jakcs fia György részére egy kusalyi jobbágy megöletése ügyében folyt vizsgálat.

1388-ban **Ody László**, **Demeter**, **Mátyás** fia, **Mihály** szolnok-Miklós, Mihály krasznavármegyei nemesek tanuskodnak a mellett, hogy Mutos, Szélszeg, Goroszló és Turbucza nem Kővárhoz, hanem Aranyos várához tartoznak.

1414 nov. 15-dikén **Addi János** fia **László** fivérei **György**, **János** és **Balázs** nevében is Mocsolyai Mihály gyermekeinek ajándékozta örök időkre a Mocsolyához tartozó Chetetere nevű birtokrészt rokoni szeretetből.

1415 nov. 13-dikán **Odi Mihály** fiával, **Jánossal** pert folytatnak Od, Arthal és Haraklány birtokokért Kusalyi (Jakcs) György és István. A pert elhalasztja a nádor.

Adi László János fia (L. filius J. de Ad) a kolozsmonostori konvent előtt 1424-ben **Imre** leányainak (néhai Helena és Erzsébet úrnők) diósadi leánynegyed birtokait cserébe adja Arma Jánosnak, Haraklányi István fiának.

Adi János azon adfalusi telekrészét cseréli el, mely a Csecses-kúttól kezdve észak felé a Vágott-útig terjed, Haraklányi Jánosnak

mocsolyai ama birtokáért, mely a Dobruka-erdőben eredő két Sáros-patak között fekszik. E patakok Mocsolyán átmenve annak északi végénél a Mocsolya-patakába ömlenek.

1426-ban Zsigmond király meghagyja a kolozsmonostori konventnek, hogy az **Ad János (Mihály fia)** és Igaz Tamás középszolnoki bodolói, más néven pósai jószágát illető leveleket kérje ki Moni Demjéntől és Menyői Adorján Imrétől és ha ki nem adják, idézze meg őket.

1428-ban **Odi Mihály** fia, **János** elzálogosítja Od részbirtokot Jakcs Jánosnak. **Adi Mihály** mester leányai: **Erzsébet** és Csögi Benedekné **Magdolna** azok között vannak, a kik 1430 márcz. 6-dikán eltiltják Sámson birtokuk használatától Kusalyi Jakcs Jánost és Mihályt.

1437 tájt **Adi Mihály** fia **János**, egyike vala azoknak, a kiket királyi emberül jelöltek ki, a mikor a középszolnoki Béltelek, Muskó és Kovács-ülése birtokokba beiktatják a Szent-királyi családot.

1441 decz. 4-dikén **Odi Pétert** meg Kusalyi Jakcs Györgyöt és ifjú Lászlót eltiltják Erdélyi Bálint leánya, Barla, Odi Pocs Demeter, Odi Beke Bálint és Mocsolyai Gergely Od birtokuk jogtalan visszatartásától.

Legtöbbször hallunk Márton, Barnabás vagy Barla tagjairól.

1449 aug. 18-dikán **Adi Péter**, Menyői Gebarth Antal és Kisdobai Antal egymást kölcsönösen ügyvédeknek vallják, továbbá **Adi Márton** is (összesen 14-et. Lelei **Ady Márton** 1460 január 2-dikán és 1461 márczius 23-dikán ügyvédjének vallja Jakcsi Péter, 1461 október 30-dikán Haraklányi Demeter és Haraklányi Árva László.

1492 aug. 13-dikán az országbíró meghagyja a kolozsmonostori konventnek, hogy Szilágyszegi Pálnét, Lelei **Ady Márton** leányát, **Annát** és Szakácsi Kecskés Lászlót iktassa be Sándorházi Porkoláb Mihály Sándorháza, Menyő, Szilágyszeg és Bodolóthelek birtokaiba.

1442 febr. 24-dikén **Odi Barla** zálogba veszi tizenkét arany forinton Nagydobai Rúd Antal és gyermekei: Miklós, Márton, Ilona és Katalin odi birtokrészeit. **Barnabás** deákot 1459 okt. 4-dikén ügyvédjüknek vallják Bélteki Drágfi Miklós és neje, Jakcsi Erzsébet.

Aadi Barla deákat 1460 május 3-dikán Nagydobai Biró Miklós, jul. 23-dikán Horváti Peres Tamás, Récsei Gergely, Rátoni Mihály és Albert meg Keczei Szele Márton, László és Balázs, 1461 márczius 23-dikán **Odi Barnabás** deákat Kusalyi Jakcsi Péter, 1461 május 20-dika előtt **Adi Barabást** Losonczi Bánfi László, János, György, András és Mihály, 1461 okt. 30-dikán **Adyi Barla(m)** deákat Haraklányi Demeter és Haraklányi Árva László vallották ügyvédjöknek.

1475 körül az **Adi Mátyás** adi jószágát adóztatták meg.

Adi (de Ad) Ady Ambrust 1519-ben Lajos király a megbizottjaként jelöli ki, hogy a leleszi konvent megbizottjával a Kis- és Nagy-Dobán, Adon és Búrgezen levő részjószágokat adja át a Kis-Dobai Szabó Tamás fiainak.

Ady Pál, királyi ember 1525-ben, mikor Décsey Mátyást és Sebestyént a kisdobai kuriába iktatták.

1549-ben **Adi** (másutt Leley) **Pál**, adi egytelkes nemest 25 dénárnyi adóval rótták meg.

1563-ban **Adi Bertalan** Adról való.

1570-ben Diósadi (Dyossadi) **Ady Gergely** is előfordúl, mint szomszéd Miksa amaz új adománylevelében, a melylyel Jakcsi Boldizsárnak és Kusalyi Jakcsi Mihálynak adományozza a király Hadad várát és tartozékait. Ekkor **Addy Gergely** diósadi jobbágysai egy kapu után adóztak.

1623-ban **Adi István** Diósadon **Adi Gergely, Jakab, János és Benedek** előtt végrendelkezik.

Benedek és István (de Diossad) 1639-ben tanúk Görcsöni Serédi Istvánnak a Közép-Szolnok vármegyében kapott birtokaiba való beiktatásánál. **István** diósadi, **ifjú István, id. István**, kereszturi nemeseket Közép-Szolnok vármegye 1705-ben lovas zsoldosok állítására írta ki. **István, György és Mihály diósadiak, András, Bálint, István, szilágyfőkeresztúriak**, 1741-ben homagialis esküt tettek.

Sándor, id. György, Mária Farkas Dánielné, **János, András, Péter, Bálint, ifj. és id. András, ifj. György, öreg István, Zsigmond, szilágyfőkeresztúri** saját telkükön lakó adózó, **ifj. István András** más telkén lakó ugyancsak keresztúri adózó nemeseket, **János és András, nagymoni** saját telkükön lakó adózó nemeseket fölvevették a hadi segedelemhez való hozzájárulásra 1797-ben összeírtak névsorába.

1805-ben homagialis esküt tettek: **Ferencz, János, István, Péter, Mihály, Zsigmond, Bálint, Bálint** fia **József, János, András**, másik **András** meg két fia: **Ferencz** és **Elek**; **György** harmadik **András**, *szilágyfőkeresztúri* nemesek. *Sz.-Szent-királyról* **Adi Györgyöt, Pétert, Bálintot** és **Istvánt**, *Nagy-Monból* **Bálintot** és **Jánost** gyalogosoknak vették föl az 1805-ben összeírt fegyverfogható adózó nemesek névsorába.

Diósad 2016 (szatellita fotó)

Diósad 2016

További Ady kapcsolatok (főbb) Szilágy megyei családokkal:

A Bánfi-család. (Bánfy. Bánffi. Bánffy.)

István fiainak: II. Lászlónak, Jánosnak, I. Györgynek, Andrásnak és Mihálynak akarja elidegeníteni özv. Kémeri Miklós deákné Varsolcz, Lecsmér, Zálnok és Csalános birtokait, a mi ellen 1460 január 2-dikán tiltakozik Jakcs Péter.

Ugyancsak ez István fiai részére vallják ügyvédekül 1461 május 20-dikán ippí Szabó Mátyást, **Adi Barnabást**, Ippi Lászlót s másokat. Mihály és felesége Károlyi Fruzsínának 1625 július 9-dikén kelt menedéklevele szerint Károlyi Mihály 2525 frt tartozását megfizette, minek következtében a hatvani és **kávási (középszolnok-vármegei)** részjóságait visszakapta.

László előfordul a hadi segedelemhez való hozzájárulásra 1797-ben összeírt tasnádi, tóháti, benedekfalvi, oláhorváti, **érkávási**

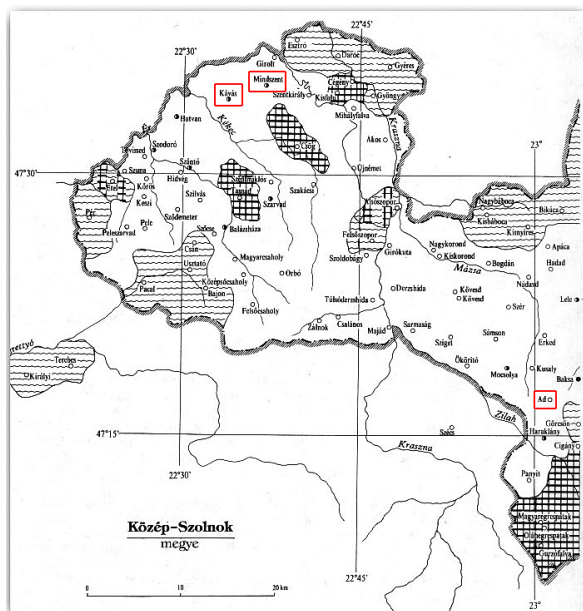
főbb, kelenczei, kraszna-mihályfalvi, paniti, oláh-csaholyi kisebb, báró Bánfi Elek **érkávási** kisebb, György tasnádi főbb, tasnádszarvadi, balázsházi és zölcei, oláhcsaholyi, szakácsii, csögi, magyarcsaholyi kisebb birtokosok közt. Báró Bánfi Mihályné kislelusi kisebb, János zálnoki kisebb, Pál **érkávási**, tasnádi főbb birtokosok közt.

A Kusalyi Jakcsi-család. (Jakch, Jakchi, Jakchy, Jakcs, Jakcsy.)

1430 márczius 6-dikán Jánost és Mihályt eltiltják Sámsoni Magas Bálint és gyermekei Gergely és Annus, Dobai Kolozsvári Tamás és Gergely, Dobai Antal meg **Adi Mihály** mester gyermekei **Erzsébet** és Csögi Benedekné **Magdolna** Sámson birtokuk használatától. Április 30-dikán János, székely ispán egyezséget köt Dobai Sándorral Od részirtokot illetőleg. Zsigmond király előtt János, székely ispán a saját személyében s a váradi püspöknek Dénesnek s a vitézlő László képviselőjében előadta, hogy **György** deák, **János** fia, a ki **Adi Balázs** fia volt, teljes jó részjóságait Adban s Mocsolyában Közép-Szolnok vármegyében nekik, t.i. Jánosnak, a püspöknek, Lászlónak és a másik Lászlónak és Györgynek, a János fiainak, eladni akarja s kéri a jóváhagyást, a melyet a király megadott.

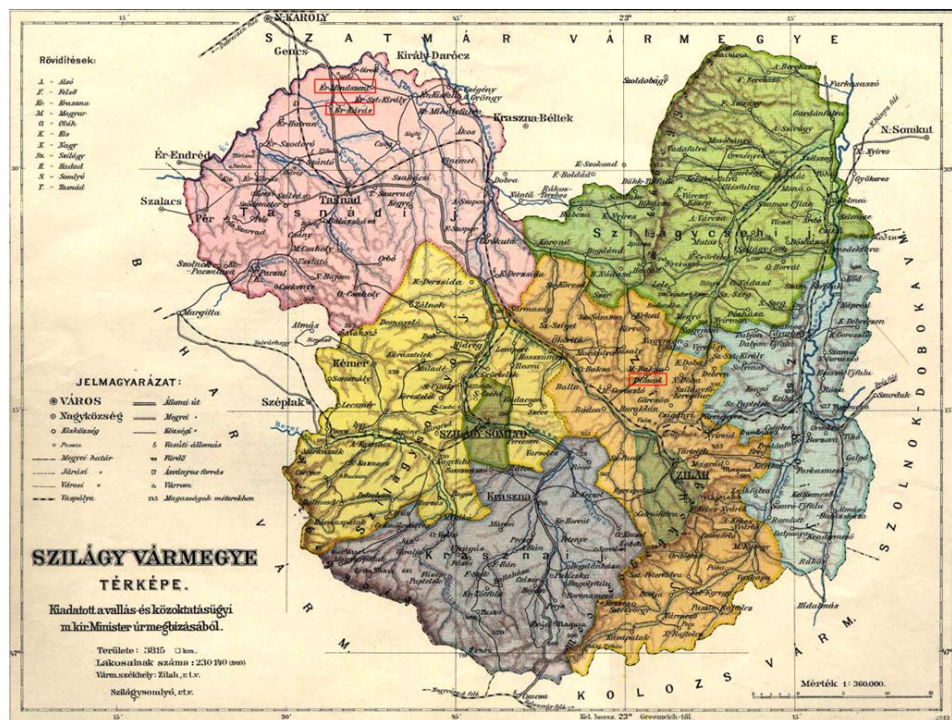
Péter ügyvédül vallja ezeket: Dobai Porkoláb Miklós, Lelei Kakas András és Lőrincz, Sándorházi Porkoláb Balázs, **Lelei Adi Márton**, **Odi Barnabás** deák, Szennyesi Gergely deák és Kelemen, Szilágyszegi Kis (parvus) Mátyás és Mihály, Sodorai Ferencz, Thúri Lőrincz, stb.”

A középkori, XVI. századi Közép-Szolnok megye egy részlete, mind a három érintett falu feltüntetésével.

Forrás: Maksay Ferenc: Magyarország birtokviszonyai a 16. század közepén I. kötet (Magyar Országos Levéltár kiadványai, II. Forráskiadványok 16. Budapest, 1990)

Szilágy vármegye térképe 1913-ból

*Közlöm most a két falu, **Diósad** és **Érmindszent** történelmi leírásait rövidítve, majd a **Kávássy**-család történetét, szintén Dr. Petri Mór tollából (kiemelések tőlem):*

„Diósad. (Ad.)

Od 1345, Ód 1349, Ad, Adfalu 1424, Diós-Ad 1441, Aad 1515, Ade 1535, Adh 1537, Dyosad 1539, Diosad 1544, Dyysad 1570, Dioszad 1641.

A szájhagyomány szerint Diósadon roppant nagy birtoka volt egy **Ódi** nevű nemesnek. Ódi fiai egyikének jutott a megosztozáskor Diósad. A határ északi és északnyugoti részén, a mostani Felszei hegyen, sok diófa volt. E diófásról és Ódi nevű birtokosáról elnevezték a községet Idós-Ódinak. A történeti adatok igazolják az **Adi, Odi** család birtoklását s Diósadon tényleg úgy a múltban, mint a jelenben is, roppant sok diófát tenyésztettek, mihez hasonlót a vármegye egy községében sem találunk.

Majdnem mindegyik telken van diófa. A dióval való kereskedést a lakosság nagyban űzi; a diót Debreczenbe és Budapestre szállítják.

1345-ben a szolnokvármegyei Od és Mocsolya birtok felett megosztzkodnak, határjeleket állítanak fel az **Adi (Od) János** fiai: **Márton, János, András** és **Balázs** s a Guthi fiai: Guthi és János. A váradi káptalan előtt tett kijelentések szerint perlekedéseiknek egyezséggel vetnek véget. A határmegvonást kelet felől kezdték el a Sarmás-bércz fejénél, Diósad faluhoz közel s itt három határjelet állítottak, a melyek közül az egyik Od falut, a második Mocsolyát, a harmadik a Jakcsi Kusaly nevű faluját választja el. Egy erdő szélén nyugot felé egy Berekre mentek át a Bükk-völgyön, innen a Kaczó-Patak nevű vízmosásos helyre, onnat észak-felé mentek, «melyet közönségesen feje felének» hívnak, Mocsolya felől egy bükkfa alatt el, a mely egy berek «külső szélén vagyon» s ez Mocsolya és Barla nevű falukat választja el. A Kaczó-Erdő nevű erdőt minden hozzátartozóval, a földekkel együtt a vízmosásig a Mocsolyai Imre fiai az **Adi (Od) János** fiainak hagyták s a Guthi fiának, Jánosnak, hogy az Diósadhoz tartozva örök tulajdonuk legyen. A

vízmosástól kezdve a falu egész északi része («Fejefele») az Imre fiainak s utódaiknak maradt a Mocsolya nevű falujukhoz tartozó örök birtokul minden hozzátartozóval együtt. Od faluban András, az Imre fia szintén osztozkodik az **Adi (Od) János** fiaival s azok rokonaival a váradi káptalan osztozást engedő levele alapján, olyan kikötéssel, hogy, ha valamelyik fél az osztályt megszegné, a másiknak joga legyen pörölni.

A középsszalnoki Ad és Mocsolya részbirtokokat **Adi György** deák el akarja adni Kusalyi Jakcsi Jánosnak és Lászlónak, János fiainak: Lászlónak és Györgynek meg Dénes, váradi püspöknek, a mit 1430-ban Zsigmond király jóváhagy; ápr. 30-dikán Od részbirtokot illetőleg egyezséget kötnek (?) Dobai Sándor és Jakcsi János.

1437-ben **Adi János** cserébe adja Ad birtok felét s a Kaczó-földi határt Kusalyi Jakcsi Mihálynak és Péternek, kiktől azért az egész Vártelkét kapja.

1475 körül **Adi Máté** adi jószágára 6 frtot róttak ki adóban.

1543-ban itt a vajda özvegyének jobbágysai 3, a Pázmány Péteréi, Jakcsi István özvegyéi és Körösi Ferenczéi 1–1 kapu után fizettek adót, míg a Nagy Jánoséit még 1 kapu után sem adóztathatták meg. Találtak ez alkalommal a községben a 6 kapuszámon kívül 4 bírót, 6 szabadost, 6 szegényt és 1 pusztát telket.

1549-ben 1553-ban itt 2–2 kapu után adóztak a Jakcsi Mihály és Nagy János jobbágysai, ellenben a Somlyói Báthori András, Körösi Ferencz és Dobai Mihályéi csak 1–1 után. E 7 kapuszámon kívül feljegyezték még 1 bírót, 19 szegényt, 2 új és 1 leégett házat, továbbá Báthori András részéről 1 nemesi udvarházat, a Matunai Györgyéről pedig 3 szegényt. 25–25 dénárnyi adót fizettek Beke Albert, **Adi** (másutt Lelei) **Pál** és Eleges (másutt Alek) András egytelkes nemesek.

1564-ben (a hadadi vár tartozékában, Dyosaadon) 5 kapu után adóztatták meg a Jakcsi-árvák jobbágysait, a kiken kívül feljegyezték még 4 zsellért és 1 új házat is. Az adó behajtását azonban nem engedte meg Sulyok György.

1570-ben 3 kapu után adóztatták meg a Jakcsi Boldizsár jobbágysait, ellenben az özv. Dobszai Jánosné és **Adi Gergely**éit csak 1–1 után.

1604-ben együttesen 2 rótt ház után 4 forintnyi adót vetettek ki a Lónai István és Dobai N. jószágára.

1623 szept. 25-dikén Diós-Ad városában (in oppido) **Adi István** végrendelkezik. Ingóságokat s zálogos örökségeket (Nagy Bálinttól zálogosított egy földet 8 frtban, Nagy Andrástól a Baksa-patak földet, Püspök Bálinttól, Farkas Andrástól, Nagy Simon Istvántól földet) hagy feleségének.

1705-ben nemesek: Deák András, **Adi István**, Kis János, Szabó András, Szóts Mihály, Kultsár István, Szigethi Zsigmond, Nagy Péter, Elekes Benedek, Czétzei Zsigmond, Püspök Mihály, Kultsár István fia, sámsoniak: Semlyénfalvi János, Huszti Ferencz, Batha János, nagymoniak: Ungvári István, Oláh Péter, Kis István, Balog György, Nagy György, K.-Dersidai Gavilla Mihály.

Ér-Mindszent.

Mindszent 1414, Mendzenth 1475, Myndzenth 1471, Mindzent 1547, Mindzenth 1548, Myndzent, Mintchenth 1549, Mintzent, Mintzenth 1604, Menczent 1628, Mind-Szent 1733, Ér-Mindszent 1797. Nevét egyházától kapta.

Középszolnokvármegyei helység, melynek nemessége és lakosai már 1414-ben azok között vannak, a kik elfoglalták a Szoldobágy birtokhoz tartozó erdőket és a kik ellen ezért tiltakoznak János fia Péter, másik János fia György és Báthori Szaniszló fia István.

1454-ben vizsgálati folyik Mindszenti Benedek, Albert, Mihály, László fia Pelbárt, Horváth Benedek, László, István fiai László, János, **Kávási Pál**, Szabó (sartor) Lukács, Mindszenti Balázsházi Gergely részére, Bályoki Szénás Péter fia, Szilveszter ellen, Mindszent birtok határjárása alkalmából történt fegyveres ellentállás iránt.

1471-ben a középszolnokvármegyei Myndzenth birtokba Becski (Bekch) Péter feleségét, Katalint, iktatják be. Tanúk Szodorai János, Szodorai Ambrus, Szarvadi Péter, **Kávási Dénes**, Kávási Császár (Chazar) István.

1475 körül Mendzenthén Drágfi részjószága 5 frt 2 dr., a Becski Györgyé 2, a Báthori Andrásé 1, a Sándor Mihályé 1, a Gencsi Ta-

másé 2, a Csáki Ferenczé 1, a Becski Péter özvegyéé 5 frtot fizetett adóban.

1543-ban (a középszolnoki Myndzenthén) a Mindszenti Szerafin jobbágysai 4, a Mezőgyáni László és Mindszenti Abáéi 3–3, a Csarnai Bálint és Pelei Ferenczéi 2–2, a Farnosi Mihályéi 12 és végül a Mindszenti Boldizsár és Pathyaz Györgyéi 1–1 kapu után adóztak. Az adózás alól fölmentést nyert 5 bíró, 5 szabados és 26 szegény.

1549-ben és 1550-ben (Mintchenth, Mindzenth) 8 kapu után adóztak a Farnosi Mihály jobbágysai, a Mindszenti Kristóf és Pelei Ferenczéi 3–3, a Mindszenti Aba és Kaplin Györgyéi 2–2, a Mindszenti Péteréi pedig 1 után. A 19 kapun kívül találtak a helységben még 3 bíró, 29 szegényt, 3 servitort, 1 új, meg 1 pusztá házat. 1549-ben (Myndzenten) 25–25 dénárnyi adóval rótták meg Kőrösi István özvegye, özv. Csompasz Jánosné és Szilágyi (Zylagi?) Miklós, egytelkes nemeseket.

1604-ben (Mintzenten, Mintzenthén) 1–1 rótt ház után 2–2 frttal adóztatták meg a Szentkirályi Mihályné és Mindszenti Jánosné jószágát és 1 rótt ház után szintén 2 frtot fizetett a Dengelegi Miklós jószágá.

1478-ban Csáki Ferencz, Benedek és Mihály elfoglalták a Csáki Ferenczről ennek leányára, Perényi Jánosné Magdolnára szállott Mindszent birtokot. Ez ügyben vizsgálatot tartanak.

1547-ben a középszolnoki Mindszent egyike Pelei Albert ama birtokainak, a melyeknek felosztására **Kávási Györgyné Szunai Adviga**, Pelei Elena, Paczali Farkas János és Pelei Péter megintik Pelei Ferenczet, majd a Pelei Ferencz itteni részbirtokáról való oklevelek kiadására megintik Mindszenti Gencsi Imrét és Lászlót.

Mindszent birtokra hajtották Gencsi János hatvani jobbágysainak az apró marháit **Kávási István** és fia, **János** meg Kávási Csompasz Ferencz, kiket azért 1548-ban megidéznek.

1548-ban a Mindszent birtokban levő anyai javakból negyedét követelnek Mindszenti Boldizsártól Gencsi Mihály leányai, majd egy itteni részbirtokba Csomaközi Bácsmegyey Benedeket és Gosztoni Miklóst iktatják be. Mindszenti Farnosi Mihály és neje, Anna megidézik Mindszenti Gencsi Imrét és Lászlót.

1553-ban pedig a rólok szóló oklevelekről való számadásra idézti meg Farnosi Mihályt mostoha fia, Mindszenti Gencsi Imre, 1551-ben a mindszenti részbirtok meg az itteni kuria elfoglalásáért kinek a javára dől az ítélet.

1575-ben Mindzenth részbirtokon megegyeznek Mezőteremi Vetési Péter és Balázsházi Menyhért.

1585-ben itt tanúvallatást tartanak Gencsi Miklós, másként Gencsi Csöghi Miklós, Gencsi László fia részére Sződemeteri Kenesi János ellenében. E tanúvallatás szerint Mindszenthnek Negyed nevű részét Csögi másként Gencsi László fiaival Istvánnal és Miklóssal együtt bírta, de aztán Hagymássi Kristóf tőlük erővel elvette, attól Hagymássi Miklósrá maradt és úgy Sződemeteri Kenesi Jánosra. Tanuskodnak, mint mindszerenti nemesek: Mindszenti János, Vizlai János és Gencsi István; továbbá Mindszenti Gábor, Pelei Ferenczné, Gencsi István, Szentkirályi Mihály, Mindszenti Ferencz, Dengelegi Gáspár és Mindszenti László mindszerenti jobbágjai.

1586-ban özv. Szentkirályi Istvánnénak, Giróti özv. Pelei Ferenczné Csomaközi Juliannának és Gencsi Istvánnak jobbágjai jelen voltak, mikor Ladmóczi Horváth Jánost Bőnyei Ferencz giróti birtokrészébe akarták beiktatni. Ladmóczi Horváth Jánosnak a giróti udvarházba, mihályfalvi és újnemeti részekbe való beiktatásánál pedig 1590-ben Csomaközi Boldizsár és Bagosi Jánosné Mindszenti Krisztina jobbágjai is jelen vannak.

1587-ben itt Gencsi István ellen nővére, Erzsébet egy itteni birtokrész megosztásáért pert indít Báthori Zs. fejedelem előtt.

Báthori Zsigmond fejedelem – 1588. jun. 15-dikén – néhai Mindszenti Nagy Lukács mindszerenti udvarházát özvegyének Csompáz Dorottyának ajándékozta s meghagyja a várai requisitoroknak, hogy bizonyságok jelenlétében Ákosi Ferencz, Csompáz István, Csompáz Pál, Kávási Csompáz Péter és Mindszenti Sándor fejedelmi emberek közül valamelyik iktassa be Csompáz Dorottyát ez udvarházba. a váradi requisitorok jelentik aztán, hogy Ákosi Ferencz fejedelmi ember Szentkirályi Mihály, Giróti Mezőgyáni Miklós, Tarjáni András, Mindszenti Mindszenty Bálint, Csompáz Pál, Csompáz István, Kávási Cseh Márton és Gencsi Balázsházi Mihály nemesek jelenlétében beiktatta volna Csompáz Dorottyát néhai férjének mindszerenti udvarházába, de Mindszenti István

Gábor fia, Ákos Papp másként Vid Ferencz, az István fia és Bélteki Gáspár Deákné Erzsébet ellentmondottak. Báthori Zsigmond erdélyi vajda ekkor Mindszenti Szerafin leánya Katalin s férje Hatvani János leányának özv. Dengeleghi Gáspárné Annának is adományoz egy itteni rész-birtokot házhelylyel és nemesi kuriával.

1549-ben Ér-Mindszentre Gencsi István birtokára szökött Szénás Zsigmond atyjának, Péternek, szakácsii birtokáról Péter Bálint nevű jobbágya.

1607 aug. 17-dikén Rákóczi Zsigmond Szentkirályi Istvánnak és testvéreinek, továbbá Gencsi Istvánnak s leányának, Annának, ifj. Újnémethi István nejének új adományozás címén itt egy-egy részjőszágot ad, a melyek eddig is az ő kezeikben voltak.

1615-ben Minthzent részbirtok felett cserelevelet kötnek Dengelegi Miklós és Újnémethi István. A kolozsmonostori konvent előtt Ér-szentkirályi Szentkirályi István a maga és Gencsi Katalin testvérei Mihály és Ferencz nevében tiltakozik az ellen, hogy Mindszenti Gencsi István szatmárvármegyei gencsi birtokát Bergenyei Tombolt Miklósnak eladta, holott azok felerészben anyját Gencsi Katalint illetnék és Gencsi Katalin a vételárt a konvent előtt le is tette.

A mindszenti nemesi kuriába és tartozékaiba be akarták iktatni Gencsi Istvánt és leányát, Újnémethi Istvánné Annát, de Szentkirályi Mihályné Gencsi Katalin a maga és gyermekei nevében, meg Lindvai Istvánné Derzsi Erzsébet ellentmondottak. 1616-ban visszavonják utóbbiak az ellentmondásukat, minek fejében a fenti Gencsi Istvántól két mindszenti jobbágytelket és néhai Nagy Lukács pusztá kuriális telkét kapják.

Egy 1618 decz. 21-dikén Tasnád városában kelt levél szerint Szodorai Miklós, közép-szolnokvármegyei alispán, Egeressi István deák és Zalai János szolgabírák, Szentkirályi István, hűtös assessor és Juhos Miklós, megyei jegyzők előtt Ákoson decz. 20-án özv. Dengeleghi Miklósné, Parlaghi Anna megigéri, hogy Vid Lászlónét, Gencsi Annát azon mindszeri részjőszágban, a melyet Gencsi Anna elébbi ura Újnémethi István Dengeleghi Miklóstól ábránfalvi (Szabolcs vm.) birtokáért cserében kapott, Kis-Pacsalban (Kraszna vm.) lakó Zokoly Farkas és felesége Kólya Ilona ellen megvédi."

Ennyi tehát az Ady-család „őstörténete” röviden. A forrásanyag már Ady Endre életében is rendelkezésre állt Petri Mór révén, aki hatalmas munkáját ekkorra már kiadta a nagyközönség számára is. A XX. század elején ennél alaposabb munkát Szilágy vármegyéről az érdeklődő olvasó sehol sem találhatott, de még 2019-ban sem találunk!

Dr. Petri Mór feldolgozta természetesen a Kávássy-család történetét is, mint Szilágy vármegyében lakókat. (Érdekesség, hogy Dr. Petri Mór egyik nővére, Margit, érkávási Kávássy Endre királyi törvényszéki irodatiszt felesége volt...)

Párhuzamként nézzük tehát a Kávássy-családot is, ahogy azt Petri Mór az 1900-as évek elején leírta.

Személyes összefonódásokat, életképeket és helyzeteket nem találunk benne a két tárgyalt családdal kapcsolatban. Talán más forrásokban szunnyadnak ezek; izgalmas kérdés, hogy felfedezünk-e bármilyen rokon összefonódást az Ady-családdal, vagy csak úgy éltek egymás mellett, néha néha-napján összefutva véletlenül valamilyen rendezvényen, jótékonysági bálon, vagy...

Dr. Petri Mór a SZILÁGY VÁRMEGYE MONOGRAPHIÁJA című 6 kötetes munkájában ezt írja (részletek):

„Kávási. A Kávásiak a tizenötödik század elején jelentkeznek. **Pál**ról sok aprólékos adatunk van az 1429–1459 közti években, másik **Pál**ról 1655–1688 közt. **Kawasi Pál** egyike vala azoknak, a kiket Zsigmond királyi emberekül jelölt ki, a mikor 1429 jul. 26-dikán Csaholyi Jánosnak és Lászlónak adományozta Panitot, F.-Csaholyt stb. Ügy-védjöknek vallották 1441 máj. 4-dikén ... Récsei Gergely, ...1459 október 4-dikén Bélteki Drágfi Miklós és neje, Jakcsi Erzsébet meg Paczali László és Mihály. Érdekében 1454-ben vizsgálatot tartottak Bályoki Szénás Péter fia Szilveszter ellen a Mindszent birtok határjárása alkalmával történt fegyveres ellenállás miatt.

Egyed királyi ember 1418-ban, a mikor a középszolnoki Béltelek, Musko és Kovácsülése birtokokba beiktatják a Szentkirályi családot. **Egyed** és **Dénes** 1450-ben tanúk a Csaholyiaknak Tasnád-

Szántón végbevitt erőszakoskodása perében. Dénes 1471-ben is tanú, a mikor Becski Péterné Katalint Mindszent birtokába iktatták.

Kawassy Gáspár kávési jobbágysai két kapu után fizettek adót 1543-ban.

György Szunai Adviga férje (1547), a kivel majd a Szunaiaknál ismerkedünk meg. (*Kávési Györgyné, Szunai István leánya, Adviga egyike azoknak, a kik 1547-ben megintik Pelei Ferenczet Pelei Albert pelei és mindszeinti birtokainak felosztására. - kiegészítés tőlem*)

István és fia, **János** azok között voltak, kik Mindszentre hajtották Gencsi János hatvani jobbágysainak az apró marháit és a kiket azért 1548-ban megidéznek.

Kávéssy János kávési nemes 1585-ben tanúskodik a Gencsi Miklós részére Sződemeteri Keneszy János ellenében Mindszentben tartott tanúvallatásnál. **János** és **László**, szomszéd nemes emberek 1586-ban jelen vannak egy hatvani birtokrészbe való beiktatásnál. **János** 1589 július 16-dikán szolnok vármegye szolgabírája.

Kávési **János** 1741-ben, **János, István** és **Gergely** (Ér-Kávé) 1781-ben homagiális esküt tettek.

Ér-Kávési **Kávéssy János** 1781-ben, Közép-Szolnok vármegye assessora, (1794-ben főbírája, később törvényszéki ülnöke.) Meghalt 1805 előtt. Fiai: **László** (sz. 1791. meghalt 1850., neje Peley Józéfa) 1825–1829. Középszolnoki tiszteletbeli aljegyző, 1828–1833. középszolnoki segédszolgabíró, 1829-től rendes; **János**, 1832-ben adóíró, a kinek családfája:

János sz. 1792, † 1851. Érszentkirályi Balázsy Zsuzsánna					
Lajos	Zsuzsánna — Huszár Lajos érkávási birtokos	Sándor sz. 1819, † 1889. — Dóczi Polikszéna sz. 1819, † 1897.	Frigyes	Heléna — Huszár Mihály	Samu sz. 1830, † 1902. — Demeczki Konstanca Bertalan † 1895. Obengruber Róza Béla
					Etelka Sziky Károly
					Károly 1837—1887 — Kolbai Ida
		Sándor sz. 1842 Récsai Erzsébet		Endre — Petri Margit Erzsébet	Jenő Miklós Kornélia Mátéi János

(János sz. 1792, † 1851. – Érszentkirályi Balázsy Zsuzsánna; Lajos; Zsuzsánna – Huszár Lajos érkávási birtokos; Sándor sz. 1819, † 1889. – Dóczy Polikszéna

sz. 1819. † 1897.; Sándor sz. 1842 – Récsei Ezsébet; Frigyes Heléna – Huszár Mihály; Samu sz. 1830, † 1902. – Demeczki Konstancia; Bertalan † 1895. – Obengruber Róza; Béla; Etelka † – Sziky Károly. Károly 1837–1887 – Kolbai Ida; Sándor sz. 1842. – Récsei Erzsébet; Endre – Petri Margit; Erzsébet; Endre; Jenő; Miklós; Kornélia – Mátéfi János)

Bertalan 1833-ban szilágyvármegyei szolgabírói segéd, azután zilahi főszolgabíró.”

**Petri Mór 1863 július 11-én született az akkor Szilágy vármegyéhez, ma Szatmár megyéhez tartozó Tasnádszarvodon, református nemesi családban. Apja hollómezei Petri (Petrikás) László birtokos, volt 1848-49-es honvéd, anyja Gúthy Teréz. Öt nővére volt, kiket édesanyja kívánságára neki kellett férjhez adnia. 1889-ben ekkor Zilahon a református kollégiumban lett tanár, ahol Ady Endrének is magyar tanára volt.*

Eddig tart tehát Dr. Petri Mór kivonatos leírása a Kávás(s)yakról. A további történelmi adatok az Ady és Kávássy családról immár jóval több kutatómunkát igényelnének, (ez a jövő feladata) de úgy gondolom, nagyon érdekes összefüggéseket mutat a XX. század elejétől a mai napig összeállt anyag is.

Az azonban biztosnak tűnik, hogy a két család között szorosabb (rokon-, baráti) kapcsolat nem volt. Hogy nem jártak össze (barátilag, ill. említésre méltóan) az annak is köszönhető, hogy Ady Lőrinc maga művelte földjét nagyon sokat dolgozva, míg a Kávássyak ekkor már régóta „földbirtokos”-ok voltak, azaz az akkori viszonyok között nem egy magasságban mozogtak, noha mindkét család nemessége bizonyos, mint ahogy az előbb felsorolt adatok bizonyítják. Nem találhatók írásos közlemények egymásról a két család életében. Én mindössze ötöt találtam, amelyek valamilyen kapcsolatra mégis csak rámutatnak. Az első Ady Lajos könyvéből való, amelyet Ady Endréről írt. Ebben a következő érdekes adatot közli:

*„... (1894 júniusában) színjeles VI. osztályú bizonyítvánnyal subszkribált diák lesz, s a grádusban elsőként írja be nevét az ősi Alumbá. Mikor ősszel visszamegyünk Zilahra, már megint új helyünk van: egy özvegy főszolgabírónénál vagyunk kosztosok: **özv. Kávássy Bertalannénál**;*

előbb az Alszege, a Temesváryné-házban, később a Piac-uccán az Új-városi- féle emeletes házban laktunk.”

Ady Lajos könyvében még egy jellemző adalék van arról, hogy Ady, ill. Adyék valamilyen szinten kapcsolatban voltak a Kávássyékkel, hiszen a következő idézetből az derül ki, hogy Ady Endre Érkáváson, a Kávássyak ősi birtokán otthonosan mozgott:

„...Mint debreceni jogász a három ünnepen legátusnak ment ki. Elekció során karácsonykor Tasnádszántón, húsvétkor Magyar-csaholyban, pünkösztör pedig külön hívás (u.n. specifikálás) útján Érkáváson, tehát mind-annyiszor a szilágymegyei Érmelléken legátuskodott.”

(Ady Lajos: Ady Endre - Amicus kiadás 1923)

*A második utalás Molnár Tamás: A „modern romantikus” Ady Endre Zenóbiája című dolgozatából való (Az ELTE BTK Irodalomtudományi Doktori Iskola hallgatóinak publikációs fóruma), amelyben **Dr. Kávássy Béla** - aki 1927-ben a Népjóléti Minisztérium osztálytanácsosa, és a menekültügyi osztályt vezette - visszaemlékezéseit közli:*

„...Élete végén így ír olvasmányélményeiről [Ady]: ‘Állandó olvasmányom voltaképp nincs is más, mint a Biblia, de vissza- visszatérő olvasmányaim szép számúak. Például Jókai regényeit, olykat talán negyvenedikszer olvasom, emlékezéssel, néha-néha és néhol-néhol az első olvasás nagy szenzációjával.’

...**Dr. Kávássy Béla** feljegyezte édesanyja **Ady Endre** diákkoráról való visszaemlékezéseit. (Özvegy **Kávássy Bertalanné** lakásán lakott Zilahon a hetedik évfolyamon tanuló **Ady Endre** és a harmadéves gimnazista **Ady Lajos** kosztos diákként): ‘A Jókai-regények közül az Egy az Istent és A kőszívű ember fiait kétszer-háromszor is elolvasta, s tartalmát mindig elmondta Édesanyámnak. A könyveket a gimnázium könyvtárából vette ki’.

(Forrás: AEÖPM 11. 150.p. Idézi: Eml. 5. köt. 407.p. és Eml. 1.köt. 398.p.)

Az érkávási báloknak híruk és rangjuk volt; a környék igen ismert és nagynevű személyiségei voltak jelen ezen alkalmakkor. Persze bárók, grófok, főnemesek, hercegek nem jelentek meg, mert ezek „nem az olyan” bálók voltak...

A harmadik utalás tehát egy korabeli újságcikk, amelyben egy érkávási bálról ad elszámolást 1906-ból:

„Az érkávási ev. ref. egyház által templomának kijavítására rendezett műsoros táncmulatság összes bevétele volt: 447 K, kiadás: 112 K, maradvány: 335 K. Felülfizettek az alábbiak: Bay Ferencz 8, Varga Elek 3, Bölönyi Zsigmond 2, Bagosy Gyula 3, **Ady Lajos** 2, Hajdú Márton 2, Dr. Kun Árpád 10, Récsey Károly 1, Pálincás Tibor 8, Dr. Kosa Béla 8, Kovács István 10, Kovács Lajos 10, Szongoth Jakab 10, Móni Andor 8, Veress Károly 8, Hajdú Aladár 5, Récsey János 5, Sztárna János 6, Veress László 2, Récsey Sándorné 6, Hulka Károly 4, Korisánszky Gyula 2, Papp György 2, Geleta István 10, Lénárd Jenő 3, **Kávássy Sándor** 16, Papp László 1, Vinczlér Ferencz 4, Matolcsy Sándor 2, Kovács György 3, Kiss Zoltán 1, Török Bertalan 5, Hetey Gyula 1, Balázsy András 3, Fülep Gábor 1, Nussbächer Chajem 3, Balássy Károly 1, Ádám Sándor 5, Balajti Béla 1, Szekeres József 3, Néma Károly 2, Cseminzky Istvánné 2 koronát.

Hogy a bál ilyen fényes erkölcsi és anyagi sikert aratott, az elsősorban **Kávássy Sándor** úr és kedves neje (*Récsey Erzsébet – kieg. tőlem*) érdeme, kik annyi áldozattal, lelkesedéssel, tenger sok fáradozással munkálkodtak a bál előkészítésében.

Nagy érdeme van Mátéfi János állami tanító úrnak is, aki nemcsak a műsornak volt egyik kiváló tagja, de aki a rendezésnek oly sok és fárasztó munkáját is úgyszólván majdnem egyedül páratlan kitartással és ügyességgel végezte. Nagy hálára kötelezte az egyházat minden egyes szereplő, Filep Margit, Madáchy Erzsike és Diószeghy Zsóka kisasszonyok és Vinczlér Ferencz, Kabay Ferencz, Mátéfi János urak, kik olyan lelkes igyekezettel és szeretettel vitték fényes sikerre a műsornak minden egyes pontját. A példátlan anyagi siker pedig köszönhető annak a szép díszes közönségnek, a mely megjelenésével, bőkezű felülfizetésével ezt a sikert lehetővé tette. Fogadják mindnyájan: rendezők, szerep-

lők, az egész közönség egyházam nevében is mélységes mély köszönetet.

G. Diószeghy Mór, érkávási ev. ref. lelkesz.”

(Nagykároly és Vidéke - 1906-07-12.)

Itt a beszámoló az 1906. július 7-én megrendezett érkávási mulatságról, a Szatmármegyei Közlöny tudósításában:

„Mulatság Érkáváson. Az érkávási ev. ref. egyház f. hó 7-én rendezett mulatsága úgy anyagilag, mint erkölcsileg fényesen sikerült, s bátran mondhatjuk, hogy egyike volt a vidék legjobb mulatságainak s szép összeg maradt az egyház céljaira. Már fél 8 órakor zsuffolásig megtelt a tágas helyiség a környék intelligentiájával s türelmesen várta a műsor kezdetét, melynek első száma Vinczelér Ferencz Arany Jánosnak „Tetemrehívás” című szavalata volt, a tőle már megszokott jó előadásban.

Majd Gabányi „Valami hibája van” című egy felvonásos vigjátéka került színre, oly precíz előadásban, melyet bátran megirigyelhetett volna nem csak egy dilletáns társaság, de Thália felkent papja is. Kabay Ferencz (De Lussián Andrée, orvos) szerepét igen jól adta. Diószeghy Zsóka (Cecilé, Andrée neje) szerepét gondos betanulásával s jó előadásával teljesen átérezte s nagyon rászorgált a közönség tetszésére. (Balancourt, magánzó) Mátéfi János, az ideges nagybácsi nehéz szerepében nagyon jó alakítást nyújtott, mely állandóan derűtségben tartotta a közönséget.

(Nanette, szobalány) Madáchy Erzsike is igen jó volt s szerepét kedvesen alakította. A lelkes közönség zajos tapsokkal jutalmazta az igazán rászorgált szereplőket. A műsor utolsó pontja Filep Margit énekszám volt, melyet a közönség általános tetszés mellett többször felhangzó tapssal és egy szép csokorral jutalmazott. Majd tánc következett, melyen a mulatni vágyó jó kedvű társaság **Kávássy Sándor** házigazda vendégszerető házában — Koszta Dezső kitűnő zenéje mellett — a hajnali órákig maradt együtt. A négyest 50 pár tánczolta.”

Ehhez a mulatsághoz pedig 1906. júl. 5-én jelent meg a meghívó:

„Táncmulatság a szomszédságban.

Az érkávási ev. ref. egyház templomának kijavítására f. hó 7-én, szombaton, műsorral egybekötött tánczvigalmat rendez, mely a vidék egyik legsikerültebb mulatságának ígérkezik. A fáradhatlan buzgalommal működő rendezőség a következő meghívót bocsátotta ki: Meghívó. Az érkávási ev. ref. egyház templomának kijavítására 1906. évi július hó 7-én, szombaton, műsorral egybekötött tánczvigalmat rendez, melyre címzettet és becses családját tisztelettel meghívja a rendezőség.

Beléptidj: személyjegy 2 K, családjegy 5 K. Kezdeteste 7 órakor. A táncmulatság a **Kávássy Sándor** úr csűrjében Koszta Dezső jónevű zenekarának zenéje mellett tartatik. Ételekről és italokról gondoskodva van. Felülfizetések köszönettel fogadtatnak.

Műsor: 1. Szavalat. Előadja Vinczlér Ferencz. 2. „Valami hibája van”. Vígjáték 1 felvonásban. Irta: Gabányi. Személyek: De Lussán André, orvos — Kabay Ferencz. Czeczile, neje — Diószeghy Zsóka. Balancourt, magánzó — Mátéfi János. Nanette, szobaleány — Madáchy Erzsike. 3. Népdalok. Énekli Filep Margit.”

(Nagykároly és Vidéke, 1906. július 5.)

Visszafele göngyöltem az időt; úgy gondoltam a hangulat miatt ez így lesz most jó... Kicsit libabőrös leszek, ahogyan próbálom elképzelni ezen bálok atmoszféráját... Meg úgy általában egy időszakét, amelyet manapság „aranykornak” szoktak nevezni, mert ebben az időszakban, az Osztrák-Magyar Monarchia idején, valóban látható és nagyszerű (a szó minden értelmében) eredmények születtek. A millenniumi ünnepségek káprázata és az ehhez kapcsolódó építkezések abszolút csak európai mértékkel mérhetőek. 120 évvel később, két világégés után is csodájára jár a világ ezeknek a műveknek. Ezen időszak, a XIX. század vége tele volt az emberi alkotó szellem alkotásaival egész Európában. (Ez még akkor is igaz, ha a meglevő emberi és társadalmi problémák előtt nem akarjuk behunyni a szemün-

ket, mert többek között pont Ady Endre volt az, aki nagyon erőteljesen, a maga művészi eszközeivel ezekre rámutatott...)

— Táncmulatság a szomszédságban. Az érkávási ev. ref. egyház templomának kijavítására f. hó 7-én, szombaton, műsorral egybekötött táncvigalmat rendez, mely a vidék egyik legsikerültebb mulatságának ígérkezik. A fáradhatlan buzgalommal működő rendezőség a következő meghívót bocsátotta ki: Meghívó. Az érkávási ev. ref. egyház templomának kijavítására 1906. évi július hó 7-én, szombaton, műsorral egybekötött táncvigalmat rendez, melyre czimzettet és becses családját tisztelettel meghívja a rendezőség. Beléptidij: személyjegy 2 K, családjegy 5 K. Kezdeté este 7 órakor. A táncmulatság a Kávássy Sándor ur csürjében Koszta Dezső jőnevű zenekarának zenéje mellett tartatik. Ételekről és italokról gondoskodva van. Felülfizetések köszönettel fogadtnak. Műsor: 1. Szavalat. Előadja: Vinczler Ferencz. 2. „Valami hibája van”. Vigjáték 1 felvonásban. Irta: Gabányi. Személyek: De Lussán André, orvos — Kabay Ferencz. Czeczile, neje — Diószeghy Zsóka. Balancourt, magánzó — Mátéfi János. Nannette, szobaleány — Madáchy Erzsike. 3. Népdalok. Éneklő Filep Margit.

Most teljes egészében ide iktatom Ady Endre az egyik ilyen mulatságról írt rövid beszámolóját, mint még kezdő újságíróét. Ez a kis cikk 1898. június 5-én jelent meg a „Szilágy” című lapban, és egy olyan világot idéz vissza, amelynek hangulata még most is magával ragadó...

Ady Endre

AZ ÉRMELLÉK BÁLJA

Most már igazán az Érmellék bálja lett. Először szerény ek-lézsia-bál, most pedig találkozó helye az érmelléki és nagyká-rolyi szép asszonyoknak, leányoknak; várva várt és emlékeze-tes nap.

Az érkávási bálokról van szó, melyek közül a legutóbbi s talán legfényesebb piros pünkösd másodnapján zajlott le.

Istenem, milyen igazi, magyaros vendéglátás, fesztelen-ség, jókedv tették felejthetetlenné ezt a bált, melynek főren-dezői és intézői Kovács István és Kávássy Sándor ottani földbirtokosok s a mi költőpapunk, Giczey voltak.

A szépen feldíszített fedett helyiségben tartott tulajdon-képpen bált remek előadás előzte meg, melynek élvezetes lefolyása és sikere a szintén szereplő Giczey fő érdeme.

Az előadás első pontja Kovács Boriska komoly szavalata volt. Kiss József Rab asszonyát adta elő gyönyörű, minden érzelmi skálán szívünkhöz szóló hangon, drámai erővel. A mindenkit lebilincselő, szép előadás után frenetikus taps és tetszés jutalmazta a kisasszonyt, kinek élvezetet nyújtó, szép előadásában - azt hiszem - még sokszor leszünk szerencsések gyönyörködhetni.

Giczey Diószeghy Mór olvasta fel azután folytonos derült-ség között egyik nagyon sikerült humoreszkjét, melyet - mint az ő minden sorát - az igazi talentum, éles megfigyelés, fi-

nom irónia, az ellentéteknek komikai tehetséggel való ügyes szembeállításja jellemzett.

Kovács Endre víg monológot adott elő virtuozitással, nagy hatást keltve. Most jött a meglepetés: Kovács Imre és Mátéffy József invencióra valló ügyes parallel-szavalata, amit követett a tánc.

És itt megszűnöm, meg kell szűnnöm krónikásnak lenni.

Verset, mámoros, édesen csengő verset kellene írnom.

Hallom a zene andalító hangját, látom az elsuhanó párokat, kipirult arccal, csillogó szemekkel; érzem a józanul lenézett, de akkor mámorba borító táncnak édes gyönyörét, érzem vállamon egy édes, aranyos kis kéz gyöngéd érintését, s szívem ismét telve van ezer epedő, égető érzéssel, bizonytalan s mégis imádott boldogsággal.

Reggel öt órakor hűvös szellő szárnyán világosság repült be a terembe, készülni, búcsúzni s - „minden szépnek ez a sorsa a földön” - mennem kellett, szólított a kötelesség!

De a tündéri est drága mámorából, még a „Szilágysági vonat” döcögése sem tudott kirázni; még most is látom a gyönyörrel suhanó párokat, hallom az andalító zenét, s - érzem egy csókolni való kis kéz gyöngéd érintését vállamon...

Érkávás és Ady Endre – hadd tegyek ide most néhány anekdotát, amelyek valamilyen szinten megint csak megmutatják az akkori idők hangulatát. Igen azt az életérzést, amely talán megérthetőbbé teszi Ady és kortársai világát, hétköznapijait:

Ady Endre és az érkávási lelkész (anekdota)

Az 1800-as évek végén az érkávási lelkész Diószeghy Mór pap-költő volt.

Az Ady-fiúk gyakran jártak át Érkávásra, mert az érmindszentiek postája oda érkezett s itt volt a jegyzői hivatal is. Ady 17 éves korában egymás után három ízben is volt itt legátus: karácsonykor, húsvétkor és pünkösdkor. Szülei nyugodtabbak voltak ilyenkor, mert tudták, hogy ott vigyáznak rá.

A húsvéti legáció idején a lelkészcsaláddal elment egy lakodalomba is, Sáfár István szilágypellei tanító vette el egy érkávási gazda, Odor Gábor leányát, Ágnest. Ady egy kicsit már akkor is ivott. Amikor a cigány elkezdte játszani: Már én többet, már én többet a nagy utcán végigmenni nem merek, mert rám fogják az irigyek, hogy szeretőt keresek, Ady táncolni kezdett – egyedül. A lelkész felszólította a családját, hogy készülődjenek, mert haza kell menni. Ha tovább maradunk - mondta – ezt a gyermeket

nem tudjuk hazavinni.

Az érkávási gyülekezet kicsi volt, ott a legátusok keveset kaptak. Hogy mégis eredményesebb legyen a gyűjtés, a lelkész a szokástól eltérően, nem a harangozót adta mellé, hogy a módosabb családokat felkeressék, hanem a tanítót. Másnap aztán jöttek a szülei, akik a lelkésznél ebédeltek, megbeszélték az ünnepi eseményeket és Ady Endrét szépen hazavitték.

*

Egy alkalommal vallásos est volt az érkávási gyülekezetben. Diószeghy Adyt kérte meg, hogy szavaljon el egy verset. Ő vállalta, azzal a megjegyzéssel, hogy ezt a verset soha senki többé nem fogja elmondani. A vers a falusiaknak szólt, köteteiben nem jelent meg, nyilván megsemmisítette.

Diószeghy különben nem nagyon értette Ady verseit. Mondogatta

is neki:

- Bandi, én nem értem a verseidet. – Na – felelte erre ő egyszer – anynyira nem vagy buta, hogy ezt meg ne értsd. És elmondta a Fölszállott a páva c. versét.

*

Ha Adynak az édesapjával nézeteltérése volt, keserűségeivel mindig az érkávási parókiára menekült át. Apja nem sokra értékelte fia versírásait. Jobban örült volna, ha fia bekerül Szilágy megye vezetői közé. Álmai netovábbja volt, hogy fia főszolgabíró legyen. A kávási lelkész próbálta csitítgatni, biztatni, hogy: - Édesapád kedvéért miért nem végzed el a jogot? Mire Ady egyszer így válaszolt: - Úgyse érne el célt velem, mert én a mezsgyén állok, se úr, se paraszt nem vagyok.

*

Hogy mennyire tudatában volt későbbi nagyságának, arra jellemző a következő eset. Volt az érkávási parókián egy nagy kerek asztal. A kertben állott. Ebbe bicskával belevéste: Ady Bandi. Utána így szólt: - Tegyétek el ezt az asztalt, mert ez sokat fog érni. Jót nevettek rajta, a lelkész pedig ezt mondta neki: - De jó, hogy nekünk mondd, ha másnak mondanád, azt hinnék, megzavarodtál.

*

1916-ban Ady Tasnádon állt sorkatonának. Egyszer csak a hajdú beállít az érkávási lelkész ott lakó lányához, Erzsébethez, hogy készítsen gyorsan ágyat, mert rosszul van Ady úr, és le akar feküdni. Később kiderült: nem is volt annyira rosszul. Felmentették. Lefeküdt az ágyba és Erzsébet megkérdezte, hogy nincs-e valamire szüksége. A ruhája egy széken lógott. Megkérte, hogy a zsebéből vegyen ki egy könyvet és adja oda neki. Ő kivette a zsebéből és odaadta: a Biblia volt. Ady megfogta és letette az éjjeliszekrényére és úgy aludt el.

*

Ady ezzel a bejegyzéssel dedikálta egyik kötetét Diószeghy Mórnak: „Móric bátyámnak, aki utamon elindított”.

Forrás: <http://ermellek.blogspot.hu/2015/03/ady-endre-es-az-erkavasi-lelkesz.html>

2. rész

Egy kis kitérő...

Az eddigiekből is talán egyértelműen kiviláglik, hogy mennyire izgalmas az a téma, amelyről most beszélünk. Térjünk most el egy pillanatra „mifelénk” is.

Gyerekfejjel, a mai modern kütyü-világ utópiáját még távolról sem érezve, néha napján ott ültem Jóapámmal a 60-as években Budapesten, a Villányi úton kis konyhánk szűkösségében - és ő mondta a szót (miközben töltögette magának a jóillatú Kőbányait), én meg jobbra hallgattam. Édesanyám éppen hogy csak odafért valahogy, vagy bent volt a másik szobában és tévézett.

És Apám mesélt...

Első körben természetesen a világháborús élményei jöttek elő - ezek nagy részét nem először hallottam immár. Hogy túlélte az orosz frontot, isteni szerencsének tulajdonította, mert a halál nem volt se kényes, se válogatós, se elnéző, se irgalmas.

De ő túlélte, ami egyfajta istenhitet generált benne, nem mintha ne lettek volna vallási élményei - neki, aki büszkén vallotta magát „nyakas kálvinistának”, hiszen debreceniként csakis református lehetett. Mert ott, és tovább, az elveszített, elszakított Szilágyságban „minden” magyar református volt, és a gyökerek 1916-ban, amikor az első világégés kellős közepén a civis városban megszületett, akkoriban teljesen akadálytalanul nyúltak át a Partiumba, az Érmellékre, Érkávásra...

Még élt Érkáváson (1935-ig) az a Kávássy Sándor, aki sokszor megrendezte a híres érkávási bálokat. (Ezekről volt szó az előzőekben.) És életben volt az Ady-család minden tagja is, noha a történelem viharai, beleértve a kulturálisakat is, bizony már mindent nagyon szétziláltak. Országot, társadalmat, gazdaságot, életérzést, jövőbe vetett hitet, hitet.

Még az Osztrák-Magyar Monarchiában éltünk, annak minden előnyével és hátrányával együtt. Persze a döntéseket az európai uralkodók külön-külön és együtt hozták meg, a népek, a nemzetek meg, mint már globálisan nézve több ezer éve, rettenetes áldozatokat voltak kénytelen

meghozni - királyokért, császárokért, fejedelmekért, AZAZ: „Istenért és a Hazáért!”

Mindig ugyanaz a történet...

Belerángatván az első világháborúba, próbált az ország valahogy talpon maradni és helytállni. Rengeteg politikai és emberi hiba miatt a helyzetünk kezdett kilátástalanná válni.

1920. június 4.

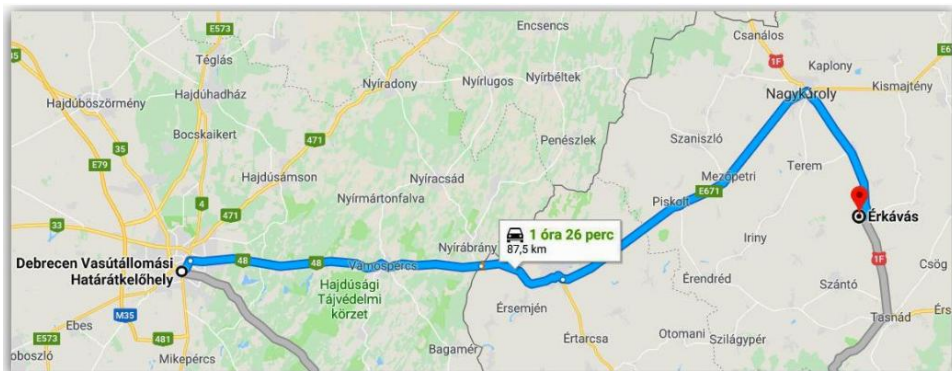
Nagyobb katasztrófa Magyarországot soha nem érte addig, beleértve Muhit és Mohácsot is. A „szakadás” lett a jelszó. Családok, ősi tájegységek, évszázados kapcsolatok szakadtak szét és darabokra. Az 1000 éves ország nem hogy csak romokban hevert, amit újjá lehetett volna építeni, hanem SZÉTSZAKADT. Darabjaira. Brutálisan és irgalmatlanul, megjutalmazva mindenkit, akik ellenünk voltak, bármilyen okból kifolyólag is...

Apám, az Osztrák-Magyar Monarchia állampolgára, beleszületvén Debrecenben az I. világháború kellős közepébe (I. Ferenc József halála és az utolsó Habsburg király, IV. Károly megkoronázásának évében) és közel 3 évig Ady Endre kortársaként, azzal kellett szembesülnie, hogy 6 éves korában elveszítette az édesanyját, nemes Petneházy Erzsébetet, épp akkor, amikor ő és 2 éves kishúga Irénke, meg 4 éves öccse Jenő, a legeslegfontosabb személyre lett volna szükségük - az ÉDESANYJUK-RA!

Édesapjuk, Miklós lába alatt kicsúszott a talaj. Egy anyát, egy gondoskodó feleséget elveszteni, a világ minden családjában pótolhatatlan veszteség!

De – tovább kellett lépni és túlélni ezt a rettenetes helyzetet, amely a nagy nemzeti katasztrófa mellett az egyéni sorsok alig elviselhető tragédiáit is magával hozta.

1923-at írunk, Trianon elvégezte munkáját, és gyakorlatilag lezárult az út az ősi fészek felé is, autóval mindössze 87,5 kilométerre lévő Érkávasra (Cauas!). Papíron még voltak földterületek a birtokunkban, de ezek többé hasznot nem hajthattak. Mi több, a történelmi, társadalmi és gazdasági trauma következményeként, immár a túlélésért kellett küzdeni nagyon sok családnak, a mienknek is.

Tehát a mi, anya nélküli családunknak is. A kb. 200 Pengő fixszel már nem lehetett viccelődni, azzal a nyugdíjjal, amelyet az apa kapott, mint volt vasúti tisztviselő. (Egyébként úgy látszik, hogy az idősebb Miklósnak, aki 1876-ban, tehát egy évvel Ady Endre előtt született, nem sok kedve lehetett a földhöz, ill. azzal gazdálkodni. Inkább ment a „Városba”, Debrecenbe vasutasnak. Ez akkor egy kényelmes és megbecsült állami, nyugdíjas-állás volt, ami még tekintéllyel is járt, hiszen „kinevezték” az embereket, nem csupán csak „alkalmazták”).

Ezért aztán az apa sorra adogatta el a földeket. Önmagában ez természetesen nem ördögtől való. A probléma ott vált súlyosabbá, amikor az öreg Miklós szenvedélyesen elkezdett kártyázni és ezek a partik nem egyszer késő éjjelig eltartottak. Mi több, a „szokásnak” megfelelően, nem babra ment a játék, hanem bizony nem keveseknek egész vagyonuk úszott el ezen a szenvedélyen.

Igen, az öreg Miklós is így vesztett el állítólag néhány hold érkávási földcskét. Azért persze nyert is, nyilván nem keveset, de ilyenkor meghívta az egész kaszinót (Jóapám elmondása alapján), és úszott el így jóformán minden. Lehet természetesen nagyon felháborodni ezen, sőt megbotránkozni, mint ahogyan nem kevesen a családból tették is, de én mégis úgy gondolom, hogy ABBAN a helyzetben, amiben ő volt, ez EGY túlélési válasz lehetett. Sokak szerint ez a reakció, nem találta-tott túl szerencsésnek, sőt, akár felelőtlennek is lehetne titulálni.

Én nem akarok értékelni. Könnyű pálcát törni mások felett, de jaj annak, aki felett más korszakban, más körülmények között, más bűnökért törni majd a Teremtő azt a bizonyos pálcát!

Inni, azonban nem ivott. Pontosabban: nem volt iszákos. És „nő-ügyei” sem voltak. Azért ez is már valami, nem?

Az egész vonalon a leépülés következett, rettenetesen nehéz, alig elviselhető időszak. A két fiú (még 1923-ról beszélünk), ekkor 7 és 5 évesek. A kicsi leányka azonnal a rokonokhoz Pestre, a Wekerle-telepre kerül, a vadonatúj, modern lakóparkba, ahol főleg köztisztviselők kapták a lakásokat, mint a tanár Mátéfi János, aki Kávássy-lányt véve feleségül (Kornélia, „Nelli néni”), 12 gyermekükkel éltek ott. Még egy szájjal többnek enni adni természetesen nem okozott gondot!

A fiúknak pedig egy nevelőnő jutott, a Sári néni, aki egykor Budapesten színházi öltöztetőnő volt. Jóapám szerint ő egy igen jólelkű, de a gyerekekhez nem nagyon értő néni volt, aki a Kávássy-fiúk neveléséhez nem túl sokat tudott hozzájárulni. Mert azok rettenetesen rosszak voltak. Körülbelül úgy, mint az anyátlan fiúk... Jóapám elmondása alapján, az édesanyjuk igen szigorú volt, ami a legnagyobb fiúnak bizony kellett is. Amikor apjuk esténként hazajött, nem egyszer találta, főleg Miklóst a sarokban térdepelni, akit aztán az alapvetően szelíd és békülékeny apa mentett meg a további büntetéstől.

Kettő jólelkű és szelíd ember nem volt alkalmas két, a legbelsőbb énjükben megsebzett fiatal fiú neveléséhez. Elkanászkodtak. Ez időben az öreg Miklós még dolgozott ezért csak a nap végén hallhatta Sári néni siralmait, aki nem egyszer be is akarta dobni a törülközőt. Ki is kaptak a fiúk, de bizony nem egyformán. A kis Miklós volt az elsőszülött, tehát a felelőssége nagyobb volt, mint a két évvel fiatalabb Jencinek. Meg különben is: míg Miklós végvári vitéz módjára állta az ütések és nem szaladt el, az öcsike bizony elinalt (természetesen!!!) a büntetés elől.

Az iskola is katasztrófa volt. Noha intelligensnek tartották a gyerekeket a tanárok (mint a későbbi életpályájuk bizonyította), de a magatartásuk és szorgalmuk...hát az bizony csapnivaló volt. Hiányzott az otthoni háttér, igen, a CSALÁD! A gyermeklélek ösztönösen reagál, és semmiféleképpen sem logikusan. Mert a gyermek nem „logika”, hanem egy teljesen spontán érző és cselekvő csodálatos lény, akinek SZERETŐ és főleg lelkiileg gondoskodó emberekre lenne (és van!) szüksége: az édes szüleire!

Modern világunkban sokat hallunk az érzelmi intelligenciáról.

Amikor valaki megtanulja a szociális és empatikus viselkedést, mégpedig a felnőttek, elsősorban a szülők példáján keresztül. Noha nem minden példa ragadós, illetve a gyerekektől utánozandónak és vonzónak tartott, de az biztos, hogy *valami* nyoma csak marad a gyermeki lélekben a tudatosan átadott értékeknek...

Mivel a fiúk igen kemény világban nőttek és cseperedtek, bizony nem a fentebb említett nevelési irány volt a döntő momentum az életükben. Persze nem szívtelenségre, vagy kegyetlen viselkedésre gondolok, hanem inkább a bizalmatlanságra és elővigyázatosságra másokkal szemben...

A fiúk rossz tanulók voltak és nem ijedtek meg senkitől - testnevelésből 1-es jegyeket hoztak (akkor még az 1-es volt a legjobb jegy), a többi meg ilyen-olyan: ha tehetségük és kedvük volt hozzá, könnyen kapták a jó jegyet, ha nem, akkor meg automatikusan hozták a rosszat. (Én máig sem értem, miként lehet valaki MINDENBŐL kitűnő! Polihisztor zsenik, vagy bármire kaphatóak, akiknek csak és kizárólag a TELJESÍTMÉNY számít?! Nyilván NEM minden kitűnő tanuló ilyen!)

Iskolaváltások sorozata mindkét fiúnál. Míg a kis Miklós inkább vágyankodik, a Jenci, a bukásra álló nebuló, egy iskolaváltást követően kinyílik, és az iskola egyik legjobbja lesz. Megint egy univerzális példa arra, hogy miként emel, vagy taszít le egy-egy rossz, ill. jó tanár, miközben az iskolarendszer általában csődöt mond a porosz-osztrák bürokrata-módszereivel. Magolásra és engedelmisségre tanít általában, jó ALATTVALÓKAT akar kitermelni a rendszer(ek) számára, szemellenzős lojálisakat, akik állandóan szolgálnak - császárnak és királynak (de Istennek sohasem)...

Az egyik ilyen alkalommal, amikor már megint iskolát kellett váltani, az öreg Miklós felkereste Ady Lajost, aki akkor már (1919 februárjától 1935-ig) debreceni tankerületi főigazgató volt, hogy a gyermekei érdekében szóljon már egy-két szót az illetékeseknél.

Jóapám elmondása szerint Lajos csak annyit mondott, hogy nem tud mit tenni a fiúk érdekében, ami elég nagy sértődöttséget, sőt haragot váltott ki mindkét Miklósból. Nincs módom utánanézni, hogy Lajos vajon miért cselekedett így. Nincs hatalmamban megtudni, hogy nem akart, vagy tényleg nem tudott mit tenni a földjük kérésével, annak a

családnak 2 gyermekéért, akiknek rokonainál Zilahon mind Endre, mind ő kosztos diákok voltak egy ideig...

Lám, nem csak a Nagy Történelemnek vannak még mindig kisebb-nagyobb titkai...!

IV. a) osztály.

Osztályfő : Peter Zoltán.

Sorszám	A tanuló neve és vallása	Vallás	Magyar nyelv	Latin nyelv	Német nyelv	Történelem	Földrajz	Természettud.	Memorizálás	Ének	Testgyakorlás	Gyorsítás	Magaviselet
	Agárdi Lajos Antal	2	3	3	3	3	3	3	1	2	1	3	2
	Asztalos Sándor ism.	k	i	1	é	p	e	t	t				
	Árva László ism.	3	3	4	3	3	3	3	3	2	4	4	2
	Bagoly Lajos ism.	3	4	3	3	3	3	3	3	2	3	3	2
5	Balkó Pál.	2	3	3	3	2	2	2	2	1	2	1	2
	Balogh György ág. ev.	3	1	4	4	4	3	3	3	2	2	2	2
	Berényi Peter Pál	2	3	3	3	3	4	3	3	3	1	2	2
	Egyed Miklós unit.	1	1	1	1	1	1	1	1	2	1	1	1
	Forgon Mihály	1	2	2	2	3	3	3	3	1	3	1	2
10	Gál József	1	2	3	3	2	1	3	2	1	2	1	1
	Hegedűs Béla ism.	k	i	1	é	p	e	t	t				
	Heim János	2	2	2	2	2	2	2	2	3	1	1	2
	Hrabéczy László	2	3	3	3	3	3	3	3	2	3	3	2
	Jánosi Sándor	2	2	3	3	2	3	2	3	3	4	3	2
15	Kapros Béla ism.	3	3	3	3	3	3	3	3	4	3	4	2
	Kardos György	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
	Kávásy Jenő ism.	k	i	1	é	p	e	t	t				
	Kávásy Miklós ism.	k	i	1	é	p	e	t	t				
20	Kolonics Zoltán	2	3	3	3	3	2	2	1	1	2	1	3
	Kónya Lajos	1	2	3	3	2	2	2	1	3	1	1	2
	Kövy Tibor	3	3	3	3	3	3	3	2	3	2	3	2
	Lovász Jenő	2	2	2	2	2	2	2	2	3	2	1	2
	Marozsán György	2	2	2	2	2	2	2	2	3	1	2	2
	Medvezezy István ev.	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
25	Nagy Ernő	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
	Nagy János	1	2	1	1	2	2	2	2	3	2	1	1
	Nyikos Zsigmond	1	2	2	2	2	2	2	1	1	1	1	1
	Ódor Pál	2	2	2	2	3	2	3	2	3	1	1	2
	Sandra József	k	i	1	é	p	e	t	t				

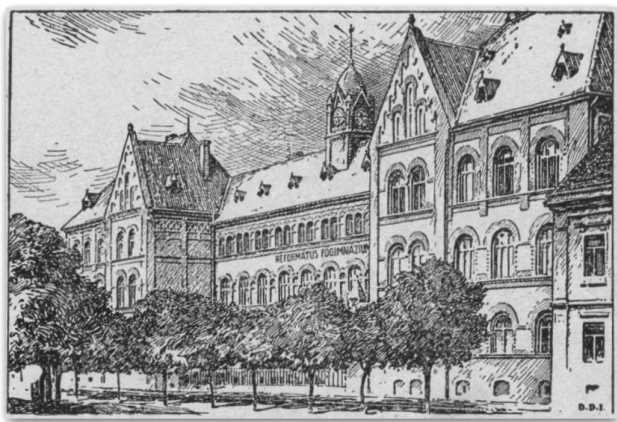
Debreceni Református Főgimnázium-1932

VI. osztály.

Osztályfő: Bencze László.

A tanuló neve	Magaviselet	Hitman	Magyar nyelv	Latin nyelv	Német nyelv	Történelem	Földrajz	Természettud.	Memorizálás	Rajz	Ének	Testgyakorlás	Magaviselet
Adler László	2	2	2	3	2	2	1	2	2	3	1	1	2
Aszódi György	1	3	3	3	4	3	3	3	3	3	3	3	3
Bánó Tibor	2	3	2	2	1	2	1	2	2	3	1	2	3
Berkovits László	2	2	3	4	3	3	2	3	2	3	2	2	2
5 Bleyer Lajos	1	2	1	2	2	2	1	1	1	1	1	2	2
Eisenberger Zoltán	3	3	3	3	3	4	3	3	3	3	3	2	4
Funkstein György	2	3	3	3	3	3	2	2	3	3	2	1	3
Fried László ism.	1	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3
Fülep László	2	1	1	1	1	2	1	1	1	1	1	1	1
10 Glück Gyula	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2	1	2	1
Glückmann Andor	1	3	3	3	3	2	2	2	3	3	3	3	3
Gróf Sándor	1	1	1	1	1	2	1	1	1	2	1	1	2
Groszmann Gábor	1	2	2	3	3	3	3	1	2	2	2	2	3
Grunfeld György	3	3	2	3	3	3	3	3	3	3	3	2	4
15 Hernády Károly r. k.	2	3	4	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3
Horovitz László	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2	1	1	1
Kaufmann Endre	3	1	1	1	2	1	1	1	1	2	3	2	2
Kávásy Jenő ref.	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Keiner Tibor	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
20 Klein Márton	2	2	3	3	3	3	3	3	3	4	3	2	3
Kovács Máttyás	2	2	2	2	2	1	1	1	1	1	1	2	2
Kulcsár László	2	2	3	3	4	2	2	1	1	1	1	2	3
Leichtmann Ervin	1	2	2	3	2	1	1	1	3	3	3	3	3
Lipsitz Imre	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
25 Mittelmann Andor	1	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
Mohr István	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2	2	2	2
Morgenstern György	1	1	1	1	2	2	1	1	2	2	2	1	1
Muszbek Zoltán rk. ism.	3	2	3	3	3	3	3	2	3	3	1	1	1
Pável Endre	2	2	3	3	2	3	3	2	3	4	3	3	3
30 Roth István	2	2	3	3	3	2	3	3	3	3	3	3	3
Stein Gusztáv	1	1	2	2	2	2	1	2	2	3	1	1	1
Silber József	1	1	2	2	2	1	1	1	2	2	2	1	1
Turai István	2	2	2	3	3	2	2	2	2	3	3	2	2
Ungár Sándor	1	3	2	2	3	3	2	3	2	3	2	3	2
35 Vajda Gábor	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Vámos György	2	1	3	2	2	1	2	3	1	2	3	1	2
Várnay Ernő rk. ism.	2	2	2	3	1	3	3	3	3	3	3	1	1

Debreceni Zsidó Reálgyimnázium-1937

Debreceni Református Főgimnázium – 1930

Ezen kis kitérő után térjünk vissza Ady Endréhez.

Mint láttuk, a Partiumban, a „se nem Erdély, se nem Magyarországbán” is folyt az élet, főleg Európa aranykorszakában (hadd nevezzem így) történt igen sok új dolog, kulturális téren is. Óriási építkezések kezdődtek a Kiegyezés után, és épültek a szebbnél-szebb épületek, paloták, nemesi kúriák, vagy akár templomok is. A technikai haladás sem állt meg az Alpoknál, és átlépve a Tiszát meg a Szamost, érte el az Ér patakot és haladt tovább a Kárpátokig. Béke volt Európában és a pénzt immár nem a háborúkra és azoknak előkészületeire áldozták fel az uralkodók és a tehetősebbek elsősorban, hanem presztízisprojektek valósultak meg hihetetlen számban (a „presztízisprojekt” kifejezést itt pozitív értelemben használom). Budapest is ekkor kezdett azzá válni, ami még ma is az: egy fantasztikus világváros, hihetetlen atmoszférával, hangulattal és lehetőségekkel.

Ady, mint a Monarchia állampolgára, beleszületett ebbe a hangulatba (természetesen csakúgy, mint kortársai, nagyapám, sőt édesapám is!). Amikor a Magyar Királyság 1896-ban az ezeréves fennállását ünnepelte, ő még csak 19 éves volt. Egy, a gimnáziumot éppen elvégző fiatalember, de már olyan útra lépve, amely rövid élete végéig elvezette őt.

Ebben az időben a legközelebbi postahivatal az Érmindszenttel szomszédos Érkáváson volt, kb. 5 kilométerre Adyék lakhelyétől. Ide kellett a nem kevés postát az Ady-tanyáról elkocsiztatni, ami logisztikailag sem lehetett egyszerű, főleg olyan időszakban, amikor a környék a sok csapadéktól bizony alig volt járható. Hogy helyileg hol volt a posta Érkáváson, nem tudom. Azt viszont igen, hogy valamikor a II. világháború után a volt Kávássy-kúria déli szárnyában működött, ill. működik még ma is!

Kiragadok most néhány részletet Ady gazdag levelezéséből a postahivatalokat illetően, amelyek bizony néha-néha a költő idegállapotát még jobban súlyosbították (nincs új a nap alatt...):

„Édes Illim!

Ady Endre Érmindszent, u. p. Érkávás (Szilágy m.) - Ez az én címem holnaptól kezdve 2-3 hétig. Akkor közlöm hollétemet.

(Varga Ilonának [Debrecen, 1899. dec. 5-6.])

Egy kis adalék az akkori vidéki postahivatalok „állapotáról”:

„Kedves jó Bertuska,

...Délután Érkávásra kellett mennem, s most jöttem haza. Érkáváson meg is írtam már Magához egy rövid levelet, de jeles postánk zárva volt, s így tervem, hogy már holnap reggelre levéllel lepjem meg Magát, nem sikerült.”

(Brüll Bertának [Érmindszent, 1903. dec. 27.])

Később a posta átkerült Érszentkirályra és attól fogva már Ady a leveleit erre a postahivatalra hordta-hordatta ki, ill. kapta meg a sokszor igencsak várva-várt leveleket.

„Kedves, jó Bertuska,

sokat betegeskedtem, ezer bajom volt, nem írhattam neked. Most is csak azért írok, hogy bejelentsem: ma este utazom Érmindszentre. Párisba írtam kétszer is, de egy szó válasz nem jött. Légy olyan jó, írd nekem Érmindszent-re (u. p. Érszentkirály), ha van valami írni valód.”

(Brüll Bertának [Budapest, 1908. febr. 4.])

„Kedves Doktor úr,

Ernőnek hiába írtam egy kis pénzért, s önhöz fordulok. Nagyon koldus vagyok, címem Érmindszent, up. Érszentkirály Szilágy vm. Könyörüljön rajtam, ha a könyörület lehetséges.

Igaz tisztelője és híve Ady Endre”

(Fenyő Miksának [Érmindszent, 1908. márc. 3.])

„Csinszkám,

kedves, kicsim, szép rosszam, tegnap ... már a postánkat lekéstem, a Nyugat verseit s Tabéry Géza-Bélád kritikáját írtam, persze, a legutolsó percekben. Gyors küldöncöt szaladtattám az érszentkirályi postára. Számodra már csak táviratot küldhettem, de vasárnap lévén nem vették föl, s gondolom, ma reggel ért el hozzád. ...”

(Boncza Bertának [Érmindszent, 1914. jún. 15.])

„Édes Csinszkásom, egyetlenem, Enyém,

iszonyú utam volt az érszentkirályi posta jóvoltából, mely táviratomat hat órát késlette, még most is betege vagyok ennek a pokoli éjszakai útnak, áthültem. Itthon nagy az aggodalom, s én vacogva úgy sejttem, komoly ok van reá. Meglátjuk, mi történik, s mit kell tennünk. Halálosan izgat, hogy ide a posta is rendetlenül jár, késve tudja meg az ember a megtudható keveset is.”

(Boncza Bertának [Érmindszent, 1914. szept. 30.])

„Egyetlen, rossz kicsi Csinszkám,

no ez is szép út volt Csucsától Érmindszentig. Kezdődött Váradon egy napi késéssel Püspökladányban 5 órai késés, persze semmi alvás. Nagykárolyban voltam majdnem délben, s onnan fiákeren haza. Rögtön küldtem át táviratot Érszentkirályra neked. ... Levelet nem tudtam írni, evvel is sietnem kell, hogy nyomorult postánkat Érszentkirályon beérjük vele. ...”

(Boncza Bertának [Érmindszent, 1914. nov. 15.])

Bizonyítható tehát, hogy Érkáváson többször is járt Ady Endre (ill. Lajos is), de nem csak a postahivatal miatt. Művészbárátja, a festő Papp Aurél* (Aurel Popp), aki 2 évvel volt fiatalabb nála, érkávási illetőségüként, alkalmat adhatott Adynak a szomszéd faluba el-ellátogatni, ha az éppen hazalátogatott, mert akárcsak Ady, ő is járta a fél világot, pl. tanulmányutakat tett, művésztelepet létesített; nem is beszélve ugye giczei Diószeghy Mórról, akit már fentebb megemlítettünk néhány

kis történet kapcsán. Lajos meg részt is vett 1-2 érkávási bálon, mint ahogyan azt a korabeli újságcikkek leírják.

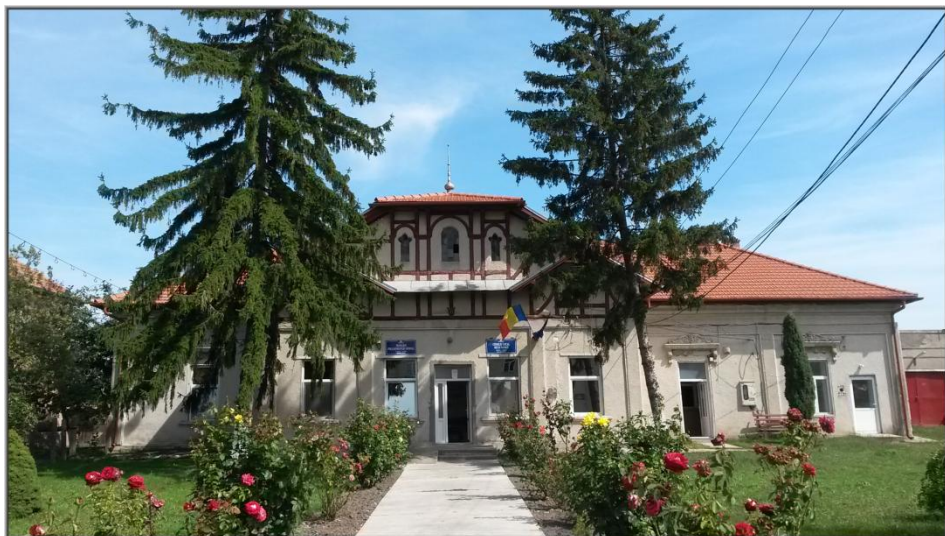
**Papp Aurél ([Aurel Popp] Érkávás, 1879. augusztus 1. – Szatmárnémeti, 1960. augusztus 8.)*

A jobb oldalon látható ablak mögötti részből lett a posta. (Korabeli képeslap)

A kúria déli szárnya 1997-ben.
(Feleségem Éva és édesapám)

A (volt) Kávássy-kúria 2014-as kinézete.
(Unokahúgom, Baktiné Török Kornélia felvétele.)

2018. augusztusi állapot.

Papp Aurél (Aurel Popp): Erdélyi falu

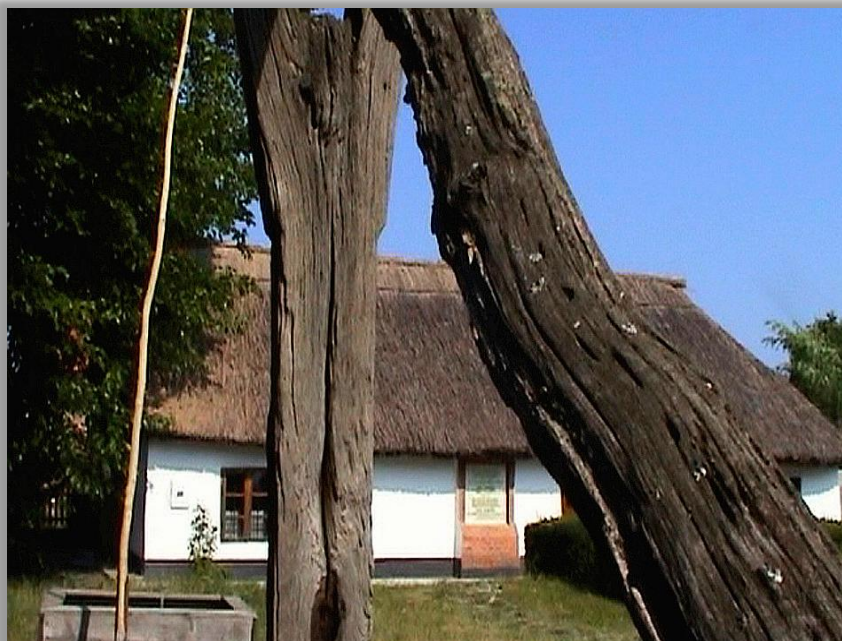
Itt az idő, hogy másfajta képek beszéljenek még egy keveset; fényképek, amelyeket a hely hangulatától indítva készítettem, hagyva magam attól inspirálni, még 2003-ban. Az érmindszenti Ady-kúriában és környékén készültek a fotók. Mi voltunk akkor ott az egyedüli látogatók (nejem, és két kisgyermekem) – s éltünk át Adyéknál ezáltal hihetetlenül egyedi, sőt intim pillanatokat...

A veranda – innen nyílnak a szobák

A veranda ablakán keresztül fényképezve...

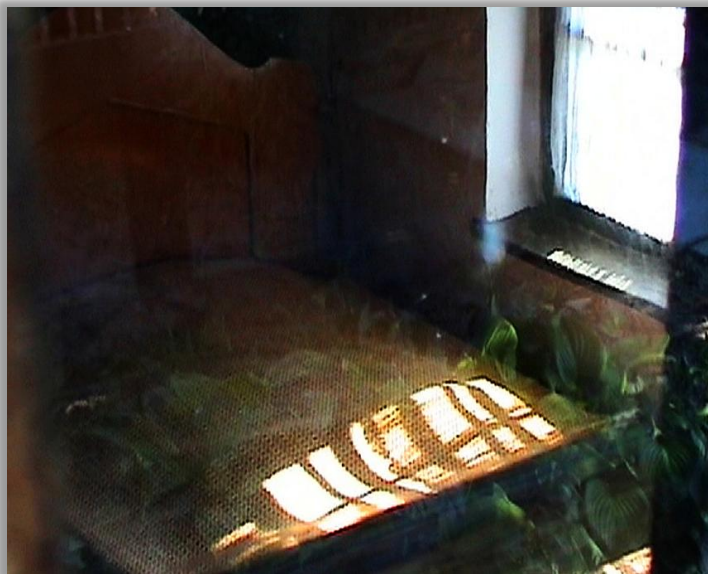
Érmindszent - Az Ady-család régi háza, Ady Endre születési helye

Kintről
be,
vagy
bentről
ki?

A szülői
házban.

Vajon
kinek
nyújtott
pihenést
ez az
ágy?

A
világot
megmutató
ablak

Ady Ilonka – élt 7 hónapot...

Ady Ilonka volt Pásztor Mária elsőszülött gyermeke. Nem kapott saját sírt, amikor 1876. Július 25-én, 7 hónapos korában elhunyt. Létezését és halálát mind a szülők, és mások is, akik tudtak a kislányról, elhallgatták.

Spekulálni nem érdemes arról, hogy a két fiú, Endre és Lajos miért nem tudtak e tragikus eseményről. Mert, hogy nem tudtak, az azzal bizonyítható, hogy SOHA nem tettek említették Ilonkáról.

Hogy hol van Ady Ilonka eltemetve? Érmindszenten: „...az érmindszenti temetőben nyugszik Ady Lőrincék elsőszülött gyermeke: az alig fél évet élt Ilonka is, amit sírfelirata is bizonyít. Annak idején mesélt az Ady család elsőszülött kislányáról Szabó Béláné Kovács Katica, Adyék fiatal szolgálója, majd az özvegy Adyné hűséges gondozója, magányában társa és bizalmasa, az Ady-émlékház későbbi gondnoka is. Elmondása szerint Ilonka másfél évvel az Ady házaspár 1874. június 4-i esküvője után született. Ennek ellenére a gazdag Ady-irodalomban a kislányról egyetlen sort sem lehet olvasni...

...Nem messze attól a helytől, ahová Ady Lőrincet temették, két egyszerű sírkő áll az út mentén. Ady Lőrincné Pásztor Mária nevelőszüleié, Kabay Gáboré és feleségéé...A férj sírkövének felirata: „A.B.F.R.A. Itt nyugszik KABAI GÁBOR, élt 63 évet, meghalt 1875. nov. 26-án...A sírkő aljára más betűkkel és szemmel láthatólag jóval később véshették az alábbi három sort: „ADY ILONKA / Sz. 1875. Dec. 28. / Mgh. 1876. Júl. 25.” Ebbe a sírba temették tehát az Ady szülők elsőszülött kislányát. Szabó Béláné mesélte: Ady Lőrincné csak 1937 őszén, utolsó budapesti útja előtt vésette a sírkőre kislányuk nevét...”

Forrás: Péter I. Zoltán: Ady Endre másodszülött volt

„Kiballagok a temetőbe is, megnézem Ady Lőrinc fejfáját. A szomszédos sírkövön Kabay Pál neve mellett egy másfél esztendő leányka, Ady Ilonka nevét olvasom. Ki lehetett vajon ez a korán elhalt csöppség? A faluban senki sem tudta rá a választ megadni.”

Forrás : A Hét, 1985. január 5.

Feltűnő néhány pontatlanság, amelyet fentebb olvashatunk. Az egyik Ady Ilonkának fél évnyi (talán sajtóhiba), a másik másfél évnyi életet ad. A sírfeliratból azonban kitűnik, hogy a kislány valójában 7 hónapot élt.

Ady Lőrincnek NEM fejfája van, hanem egy igen egyedi formájú kő-síremléke. (És: Ilonka Kabai Gábor és nem Kabay Pál sírjában van eltemetve - kép a 70. oldalon!)

Íme:

Ady utolsó lakóhelye
1053 Budapest,
Veres Pálné u. 4-6.

Ady és Csinszka
lakásából 1977-ben
múzeum lett. Három
szobában mutatják
meg azt a miliőt,
amely Ady életében
fogadta a látogatókat.

Lépcsőházi hangulat

A
2019. január 27-i
koszorúzás utáni
napokban.

3. rész

A végén csattan...

Most jött el ezen kis írás legfőbb és talán legmegrázóbb része. Mert van nekem egy ötletszerű elképzelésem, amely már évek óta foglalkoztat.

Vagy még drámaiabban fogalmazva, ez az egész írás azért született, hogy megalapozzam és leírassam a most következőket:

A gondolat akkor kezdett motoszkálni bennem, amikor a kezembe került Kolozsváron, még az 1990-es években egy (távoli) rokonom által megmutatva, ott azt lefényképezve, otthon kinyomtatva, és alaposabban átolvasva Ady Endre **gyászjelentése**, és abban megfogalmazott EGYÉRTELMŰ akarata:

**Ady Endrének, édesanyjának, és családjának
kifejezett akarata az, hogy az
ÉRMINDSZENTI TEMETŐBEN akarnak majd együtt,
EGY KÖZÖS SÍRHELYEN a feltámadásig (A.B.F.R.A.)
megnyugvást találni!**

Akkor ugye az időjárási viszonyok adtak okot arra, hogy ne történhesék meg a család, és Ady Endre akarata. Igen, hideg, teles január-február volt és a politikai viszonyok sem voltak kedvezőek. Csakhogy azóta eltelt 100 év (!), és még most sem teljesült be a gyászjelentésben világosan lefektetett kívánság. Igen, igen, 1919-ben még nem tudhatta senki, hogy mit hoz a következő 1-20-70 év. SENKI!

De a gyászjelentés soraiban megnyilvánuló akaratot sem hívta vissza senki, sem az 1929-ben meghalt Ady Lőrinc, sem az 1938-ban elhunyt Pásztor Mária, de még csak az 1940-ben, mag és utód nélkül távozó Lajos sem!

Hogy 1929-ben, ill. 1938-ban ez nem történhetett meg, tökéletesen érthető – a politikai helyzet ezt teljesen lehetetlenné tette, viszont 1940-től 1944-ig lehetett volna alkalmat találni arra, hogy végre beteljesülhessen a sohasem leplezett vágy.

Tehát nem marad más hátra, minthogy Ady Endre halálának 100. évfordulóján végre teljesítsék az általuk nagyon tisztelt költő akaratát!

Na, de kik, s hogyan?

Tudom, a politika nagy úr, és még sok minden/mindenki más is beleszól mindig mindenbe, akkor is, ha semmi köze hozzá.

De én itt nem akarok politizálni - ez nem az én asztalom. Azt is tudom, hogy egy halottnak teljesen mindegy, hogy hol nyugszik (mert ezt mondja a Szentírás). Itt arról van szó, hogy *miért* nem teljesítik Adyék akaratát, miközben mindegyik államrendszer magának sajátította ki Ady eszmevilágát, abban sütkérezve, önmagát legitimizálva?

„Ady 1919. január 27-én bekövetkezett halála után a kormány 'a nemzet halottjának' nyilvánította a költőt, és elhatározta, hogy temetéséről az állam gondoskodik. A gyászszertartást a kormány megbízásából a Vörösmarty Akadémia rendezte.”

(Forrás: jozsefvarosanno.ucoz.com/index/ady_endre_temetese/0-124)

Trianon, persze, mindent a lehető legrosszabb módon alakított a Kárpát-medence vonatkozásában. A győztesek úgy rendezték az ügyeket, ahogyan ők akarták (vae victis!), és előkerültek a vélt, vagy valós történelmi, nemzeti fájdalmak az új határok kijelölése kapcsán. Így Szilágy vármegye is Románia része lett, s ezzel Ady Endre szülőfaluja és persze annak környéke is (Érkávással egyetemben természetesen). *Hogy is lehetett volna Érmindszentre szállítani a Kerepesi úton eltemetetteket?* De talán 1940-ben, Ady Lajos elhunytával meg lehetett volna tenni a régi akaratot? Hiszen akkor visszatért a Partium is! De nem. Nem találtam nyomát annak, hogy egyáltalán a háborús viszonyok miatt valakinek az eszébe jutott volna a gondolat...

És 1990-ben? És 2004-ben?

És most???

Vagy még mindig az a gondolkodásmód uralkodik, amely már 100-1000 éve minden kérdésben mindent eldönt, és más nem is nagyon számít, csak a külsőségek ősi rendszereinek megfelelni?

Koszorúzások, megemlékezések, méltatások és magamutogatások kavalkádjában a halott költő fényében sütkérezni? És éppen ott, ahol nem igazán szeretett még életében sem lenni? A (számomra!) csodálatos Budapesten?

Az Ady-családnak nem jár sírhely „Ady Endrén”?

Pedig a temető jó dzsumbujosan ugyan, de meg van még. Ady Lőrinc és Ilonka sírja is kilátszik a méteres fűből.

Igen, *még* meg van! De vajon meddig??? Mert a szomszédos Érkávás magyar temetője évek óta egyre csak zsugorodik. A régi, a rokonok által sem (mert kihaltak, vagy messzire elvándoroltak) gondozott sírok eltűntek, felszámolták, beszántották, megszüntették őket. 2018. augusztusában tapasztaltam ezeket, keresvén néhány olyan Kávás(s)y sírhelyet, amelyeket néhány évvel ezelőtt még lefényképeztem. Már nem voltak meg!

Félő, hogy az érmindszenti („ady endrei”??? „adyfalvi”???) temetőre is ez az elbánás vár. Most még ideig-óráig az Ady Endre iránti tisztelet ezt meggátolhatja, de ki lát a jövőbe?

Éppen ezért kellene az Ady-család immár 100 éve elfeledett akaratának végre, végérvényesen és véglegesen eleget tenni!

Minden éremnek
két oldala
van...

A. B. F. R. A.

Szivetszagató, mélységes fájdalommal tudatjuk minden jó emberünkkel, hogy kicsiny családnk büszkesége, fejünknek ékes koronája, a mi drága jó fiunk,

ADY ENDRE

a Vörösmarty Akadémia elnöke

élete 41. évében, f. évi január 27-én hosszas szenvedés után csöndesen elhunyt.

Hazájának s annyi költeményében sírva ostorozott nemzetének tragikus sorsa ~~szörölte~~ testi és lelki-crejét: keserű szívvel, tört reményekkel távozott el tőlünk s itt hagyott bennünket a sötét kétségbeesésben.

A magyar ~~hitelére~~ súlyos vesztesége mellett oh, ne tűnjék fel ~~hivalkodásnak~~ a mi külön, mélységes gyászunk, ~~keserű bánatunk~~. hiszen mi mindenünket elvesztettük ~~Benne~~.

Drága ~~halottunkat~~ ideiglenesen Budapesten temették el, s a ~~közlekedési~~ viszonyok miatt szülei és testvére nem lehettek ott koporsója mellett, de mihelyt lehetséges lesz, — annyszor hangoztatott kívánsága szerint, — hazahozzuk Őt szülőfalujába, Érmindszentre s itt helyezzük el végleges, örök nyugalomra családnk közös temetkezőhelyén.

Siratjuk keservesen, amíg úgyis kihalásra predesztinált kis családnknak csak egyetlen tagja is életben lesz. Érmindszent, 1919. január 30.

Ady Lőrinc és Ady Lőrincné
Özv. Ady Endréné
Ady Lajos és felesége.

Róth, Nagykároly.

A. B. F. R. A.

Szöveggyűjtő, melynek fűzdarabokkal tudatjuk minden jó emberrel, hogy
Bécsben, a Magyar Akadémia, Bécsben, a mi drága jó fiunk,

Ady Endre

a Magyar Akadémia, Bécsben, a mi drága jó fiunk, Bécsben, a mi drága jó fiunk.

Hazájának szomszédai között, a Magyar Akadémia, Bécsben, a mi drága jó fiunk, Bécsben, a mi drága jó fiunk.

A magyar literatúra súlyos vesztesége mellett, a Magyar Akadémia, Bécsben, a mi drága jó fiunk, Bécsben, a mi drága jó fiunk.

Drága halottunkat ideiglenesen Budapesti temetőbe helyeztük el, a Magyar Akadémia, Bécsben, a mi drága jó fiunk, Bécsben, a mi drága jó fiunk.

Síratjuk Bécsben, a Magyar Akadémia, Bécsben, a mi drága jó fiunk, Bécsben, a mi drága jó fiunk.

Eminensent 1919. január 30.

Ady Lőrinc, Ady Lajos

Dr. Ady Lőrinc

Ady Lajos

Ady Lőrinc által megfogalmazott és Ady Lajos által kézzel megírt szöveg a hivatalos gyászjelentéshez...

Ha alaposan olvassuk a gyászjelentést, feltűnik az egyértelmű szándék az Ady-családtagok végső nyughelyét illetően.

Se Ady Endrének, se más családtagjának nem volt szándékában Budapesten eltemetve lenni. Se egyenként, se közösen.

Nekik Budapest igazából nem jelentett semmit, mert ők, NEM ITT voltak OTTHON.

OTTHON Érmindszenten voltak, a Partiumban, mindannyian. Ady Endre, Ady Lőrinc, Ady Lajos, Ady Lőrincné Pásztor Mária. És pontosan ITT akartak, az érmindszenti temetőben együtt nyugodni.

Hozzá tehetjük még Ady Ilonkát, a pici leánykát, akinek helye jószülei és testvérei mellett van...

Mit nem lehet ezen megérteni?

IDEJE LENNE hát, hogy 100 évvel később mégiscsak beteljesülhetne Adyék akarata, kívánsága, reménysége.

IDEJE LENNE hát, hogy Ady Endre halálának 100. évfordulóján, 2019-ben, ő és a szerettei végre abban a földben nyugodhatnának, ahonnan vétettek...

Nem kell azonban semmilyen pap, politikus a sírok mellé, akik ebéli mivoltukban ágálnának, mert Ady mindenfajta ideológia fölött áll. Egyszerűen vissza kell adni őket a földjüknek, néma főhajtással.

Ceremónia és prominensek fellengzős beszédei nélkül, csendben, emlékezve, reménykedve a feltámadásban (A.B.F.R.A.)...

Igen, várva visszajövetelüket. Mert LESZ feltámadása mind igaznak, mind igaztalannak. Mert „a bűn zsoldja a halál”, és ők ezt az árat már megfizették.

Mert „Ne csodálkozzatok...”, amikor visszajönnek a halottak, *feltámadnak*, mint ahogy ezt a keresztény hit biztosítja nekünk.

És aki nem hisz ebben?

Szólásszabadság van, tehát az a valaki jöjjön, tartson beszédet, emelje félisteni rangra a költőt, emelje olyan magasra, hogy már nem lesz az ember maga látható. Tegye! Legyen a híradók sztárja a szónok, a „visszaemlékező”, a „szakértő”, aki mindenki számára el- és megmagyarázza Adyt.

És legyen ott feltétlenül mindenki, aki úgy gondolja, hogy Ady Endre valami nagyszerűt adott ennek az oly' furcsa és exotikus, mesziről jött nemzetnek.

Egyelőre vissza kell őket adni az érmindszenti földnek, hogy végre ott nyugodhassanak, ahova a sírkertjüket, apa és fia, már jóval korábban kimérték és megálmodták...

Mondjuk, akár **2019. november 22-én**, vagy **2020. január 27-én**, vagy...vagy...ha esik, ha fúj; hó talán még nem fog esni, és nem lesz zord téli idő sem, mint 1919 januárjában a budapesti temetésen. De az időjárás sem lesz érdekes, mert nem az időjárás a fontos.

Igazából maga az időpont sem lényeges, hanem a *szándék*, hogy Adyék akarata teljesüljön végre és véglegesen!

Lesz-e ebből valami? Nem tudhatom. Ezen kis írást azonban el szeretném juttatni azokhoz, akik talán meg tudnak mozgatni valamit ezügyben.

Mi lesz, ha csak legyintenek egyet és nem történik semmi? Ha egyszerűen csak elhúzzák a szájukat és a fejüket rázzák e bolond elképzelés hallatán?

Semmi. Az égvilágon semmi, mert minden csak szélkergetés.

Sok hang, és ennél talán sokkal fontosabb ügyekben elhangzott már a világtörténelemben, és túl sokszor nem történt semmi, bárki, bármikor, bárhogyan mondta is azt.

A lényeg azonban mindig az, hogy HALLASSA valaki a hangját, ha erre nyomós oka van!

(Többek között, hogy soha senki többé *Érmindszent* helyett **ÉrD**mindszentet emlegessen!)

És most végre befejezem, mert Ady Endre és szeretteinek újratemetésének kérdését már *nem nekem* kell megválaszolni. A labda immár a másik térfélen pattog...

Végül közlöm az eredeti gyászjelentés könnyebben olvasható leírását – tanulság, megfontolás és elgondolkodás végett:

„A.B.F.R.A.

Szivetszággató, mélységes fájdalommal tudatjuk minden jó emberünkkel, hogy kicsiny családunk büszkesége, fejünknek ékes koronája, a mi drága jó fiánk,

ADY ENDRE

a Vörösmarty Akadémia elnöke

élete 41. évében, f. évi január 27-én hosszas szenvedés után csöndesen elhunyt.

Hazájának s annyi költeményében sírva ostorozott nemzetének tragikus sorsa felőrölte testi és lelki erejét: keserű szívvel, tört reményekkel távozott el tőlünk s itt hagyott bennünket a sötét kétségbeesésben.

A magyar irodalom súlyos vesztesége mellett oh, ne tűnjék fel hivatkozásnak a mi külön, mélységes gyászunk, keserű bánatunk, hiszen mi mindenünket elveszítettük Benne.

Drága halottunkat ideiglenesen Budapesten temették el, s a közlekedési viszonyok miatt szülei és testvére nem lehettek ott koporsója mellett, de mihelyt lehetséges lesz, - annyiszor hangoztatott kívánsága szerint, - hazahozzuk Őt szülőfalujába, Érmindszentre s itt helyezzük el végleges, örök nyugalomra családunk közös temetőhelyén.

Siratjuk keservesen, amíg úgyis kihalásra predesztinált kis családunknak csak egyetlen tagja is életben lesz.

Érmindszent, 1919. január 30.

Ady Lőrinc és Ady Lőrincné

Özv. Ady Endréné

Ady Lajos és felesége.”

Az érmindszenti kúriában elhelyezett halotti maszkok; a kis tégelyben Endre sírjáról való föld található, amelyet még Ady Lajos hozott Budapestről.

Végül, de nem utolsó sorban...

Most, hogy végére értem mondanivalómnak, remélem világossá vált az Olvasónak, hogy miért kellett éppen ez évben, 2019-ben megszüleszen ez az – úgy gondolom – minden tekintetben rendhagyó mű Ady Endréről.

Nem volt „professzionális” hátterem (szerkesztő, tördelő, korrektor, konzultáns, grafikus stb.), de beleadtam mindenemet, amim csak volt, hogy Ady Endre és családja végre megkapja azt, ami a szívük vágya volt még életükben: hogy ugyanaz a föld borítsa mindannyiukat, mégpedig ott, ahol OTTHON voltak – Érmindszenten...

Igen, ez *nem* az én gondolatom, vagy ötletem.

Én csak eszköznek tekintem magam arra nézve, hogy tudatosuljon valami mindenkiben, akinek Ady személye és költészete sokat jelent. Mégpedig az, hogy Ady Endrének tartoznak azzal, hogy 100 évvel mélyen tisztelt költőjük halála után most már azon fáradozzanak, és pedig lelkiismeretükre hallgatva, hogy az Ady-család említett tagjainak megadják azt a tiszteletet és szeretetet, amelyre oly' gyakran hivatkoznak.

Ez *morális* kötelességük!

Újratemetések mindig voltak és lesznek is. Sokszor politikai megfontolásból, főleg, ha történelmünk valamelyik jelentős szereplőjéről volt szó. Ady esetében erről szó sem lehet, mert ez nem szabad, hogy (kultur)politikai indíttatású legyen.

Magánszemélyek, legyenek azok ismertek, vagy ismeretlenek, haláluk előtt közlik a kívánságukat, hogy hova, milyen módon temessék el őket. Például 2019-ben Keszthelyen fogják I. Festetics Györgyöt újratemetni a családi mauzóleumba – a saját, még életében megfogalmazott kívánságára.

*„A polgármester [Ruzsics Ferenc] arról is beszélt, hogy még korábbi kezdeményezése alapján azt tervezték, hogy az évfordulón a plébániatemplom sírboltjából áthelyezik a Festetics-mauzóleumba a gróf földi maradványait. Az 1819-ben bekövetkezett **halála előtt ugyanis azt kérte, hogy egy majdan elkészülő családi sírhely legyen a végső nyughelye,** (kiemelés tőlem) s bár 1925-ben elkészült a temetőben a Festetics-mauzóleum, azóta még nem történt meg az újratemetés.*

A Mexikótól Monacóig a világ számos táján élő leszármazottak elfoglaltságához is igazodva várhatóan június végén, állami szerepvállalással történhet meg Keszthelyen I. Festetics György újratemetése - jelezte a polgármester.”

(<https://www.monitormagazin.hu/24-ora-hirei/megemlekekest-tartanak-keszthelyen-i-festetics-gyorgy-tiszteletre>)

De Ady Endrének és családjának kívánsága azonban nem teljesülhet? Már SOHASEM?

Nincs, aki kiálljon az EMBER Ady Endréért? Még egy bűnözőnek is teljesítik az utolsó kívánságát...

Ady Endre rokonai még közöttünk élnek, akik biztosan ott lennének Érmindszenten, amikor **elérkezik az idő**, és a „nagy sírkertben” ott nyugodhatnak majd az Ady-család tagjai, egymás mellett, egyesülve Lőrinc úrral és Ilonkával, kis hazájuk földjében...

Ady Endre

Nagy sírkertet mérünk

„Édes apám, talán elférünk.”
Ő hosszakat lép s némán számol,
Én a nyomában.
Sírkert kell a családnak: mérünk.

Hol kelni szoktak friss palánták,
Meleg ágyaknak közelében,
Vetik külön majd
Az Ady magvak hideg ágát.

Házközeles, fekete földben
Mérjük a sírkert szélét, hosszát.
Négyen leszünk csak,
Kik idehullunk örökölten.

Dús földön és kevés kalással
Értük el a mérésnek őszét,
Az apám lép, lép
Reszkető lábbal, esti lázzal.

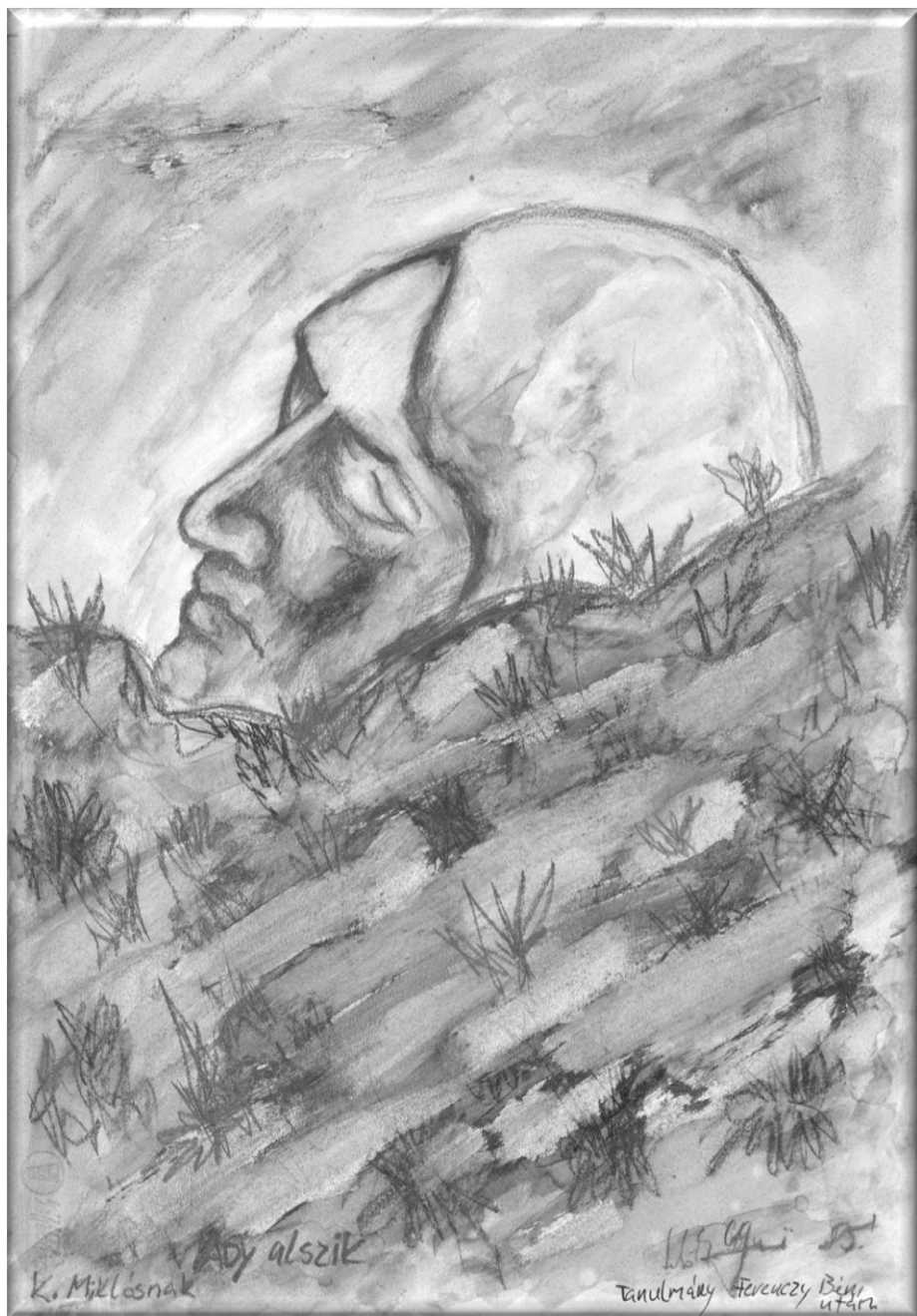
Százszor és százszor újra kezdi,
Már száz sírra eleget lépett,
De hátha, hátha
S bús lépéseit megnöveszti.

Ez a föld, ha maggal beszórta,
Emlékszik rá, áldott volt mindig,
Kereszt keresztet
Ért itt nyáron hússzorozódva.

Két fia van és velük elvész
E dús kis földnek kis családja,
Minden és minden.
Hát négy sír lesz itt csak a termés?

„Édes apám, talán elférünk.”
Este van, ő tűnődik, hallgat
S az alkonyatba
Beleveszünk, sírkertet mérünk.

Sebők György rajza (1985)

„ ...mihelyt lehetséges lesz, - annyiszor hangoztatott kívánsága szerint, - hazahozzuk Őt szülőfalujába, Érmindszentre s itt helyezzük el végleges, örök nyugalomra családunk közös temetkezőhelyén.”

Érmindszenti „képeslapok”

Érmindszent határában
...és a „belvárosban”.

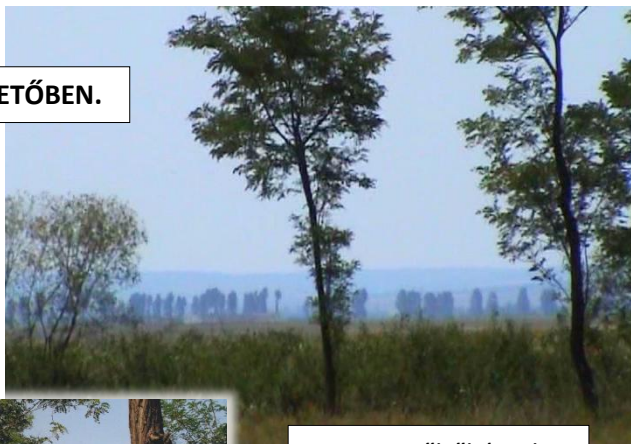

A szülőház és környéke

AZ ÉRMINDSZENTI TEMETŐBEN.

A.B.F.R.A.

A temetőből észak-nyugat felé pillantva.

Egyedül...

Kabai Gábor és Ady Ilonka
 közös sírja.

Ötlet, megvalósítás, grafika, fényképek, layout:

Kávássy Miklós

*Köszönettel tartozom Istennek (MINDENÉRT!),
szüleimnek, családomnak, barátaimnak,
valamint azoknak, akik bíznak bennem és szeretnek,
de elleneimnek is, akik erre képtelenek.*

Elérhetőség:

kavasy@indamail.hu

20/368 09 12

Szerkesztés lezárva: 2019. június

Megjelent Ady Endre halálának 100. évfordulójára

A könyv megjelenését támogatták:

ISBN 978-615-00-5595-4

Magánkiadás – Cserszegtomaj

Nyomdai munkálatok: dekorland, Keszthely

*Noha a mű jogvédett, annak minden része szabadon felhasználható,
beleértve a fényképeket is (kivéve a nem tőlem származókat).*

Mindössze a forrás megjelölését kérem (szerző, cím).

Ennek elmulasztása azonban már sértené a szerzői jogot.

